

Korepeticija kao pedagoška aktivnost u glazbeno-obrazovnom sustavu

---

Golubić, Darko

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:436380>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

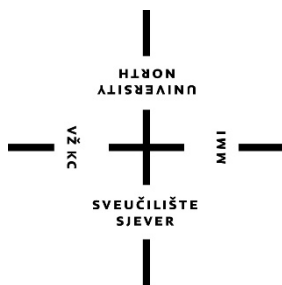
Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 003/GIM/2024.

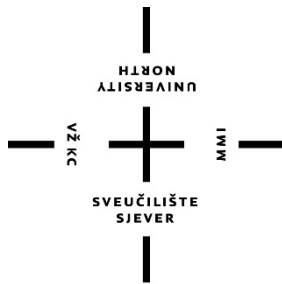
**Korepeticija kao pedagoška aktivnost u glazbeno-
obrazovnom sustavu**

Student

Darko Golubić, 0336058734

Varaždin, rujan 2024. godine

Sveučilište Sjever

Glazba i mediji

Završni rad br. 003/GIM/2024.

Korepeticija kao pedagoška aktivnost u glazbeno- obrazovnom sustavu

Student

Darko Golubić, 0336058734

Mentor

Martina Mičija, doc.dr.sc.

Varaždin, rujan 2024. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Umjetnički studiji		
STUDIJ	Glazba i mediji		
PRISTUPNIK	Darko Golubić	MATIČNI BROJ	0336058734
DATUM	13.09.2024.	KOLEBIJ	Uvod u metodologiju istraživanja u glazbi
NASLOV RADA	Korepeticija kao pedagoška aktivnost u glazbeno-obrazovnom sustavu		

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Accompaniment as a pedagogical activity in musical education system

MENTOR	Martina Mičija	ZVANJE	doc.dr.sc.
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc.mr.art. Ivan Batoš, predsjednik		
	2. izv.prof.mr.art. Sofija Cingula, članica		
	3. doc.dr.sc. Martina Mičija, mentorica		
	4. doc.dr.sc.mr.art. Tamara Jurkić Sviben, zamjenska članica		
	5.		

Zadatak završnog rada

BROJ	003/GIM/2024
OPIS	<p>Ovaj završni rad bavi se temom korepeticije kao neizostavne cjeline u glazbeno-obrazovnom sustavu. Iako postoji više znanstvenih radova i članaka na takvu ili sličnu temu, ovim radom htio se dati značaj korepeticije kao pedagoške aktivnosti, ali i ukazati na probleme u edukaciji korepetitora kao i važnosti za njihovo usavršavanje. Osim teoretskog izlaganja pristupilo se i praktičnome dijelu. Uključeni učenici i učitelji koji su pristupili anketiranju, dali su veliki značaj provedenome istraživanju. Rad se bavi i pitanjima emocionalne prirode, kako bi se pokazalo na koji način korepeticija utječe na nastavni proces. Također, u radu se opisao klavir kao neizostavno sredstvo u nastavi korepeticije. Istraživanjem su se postavile važne hipoteze te dobili relevantni rezultati, kako bi se što više ukazalo na značaj korepeticije u glazbeno-obrazovnom sustavu. Konačni cilj je dokazati da je korepeticija pedagoška aktivnost, a korepetitori važni čimbenici u pripremi i prijenosu znanja učenicima u glazbenim školama.</p>

ZADATAK URUČEN 13.09.2024. POTPIS MENTORA *Martina Mičija*

Očisti obrasc

Sažetak

Ovaj završni rad bavi se temom korepeticije kao neizostavne cjeline u glazbeno-obrazovnom sustavu. Iako postoji više znanstvenih radova i članaka na takvu ili sličnu temu, ovim radom htio se dati značaj korepeticije kao pedagoške aktivnosti, ali i ukazati na probleme u edukaciji korepetitora kao i važnosti za njihovo usavršavanje. Osim teorijskog izlaganja pristupilo se i praktičnome dijelu istraživanja. Uključeni učenici i učitelji koji su pristupili anketiranju, dali su veliki značaj provedenome istraživanju. Rad se bavi i pitanjima emocionalne prirode gdje se htjelo saznati kako korepeticija utječe na nastavni proces. Također, u radu se opisao klavir kao neizostavno sredstvo u nastavi korepeticije. Istraživanjem su se postavile važne hipoteze te dobili relevantni rezultati, kako bi se što više ukazalo na značaj korepeticije u glazbeno-obrazovnom sustavu. Konačni cilj je dokazati da je korepeticija pedagoška aktivnost, a korepetitori važni dionici u pripremi i prijenosu znanja učenicima glazbenih škola.

Ključne riječi: klavir, kompetencija, korepeticija, korepetitor, glazbeno-obrazovni sustav, improvizacija, istraživanje, pedagoška aktivnost

Abstract

This final thesis discusses the topic of music accompaniment as an essential component in the music-education system. While there are numerous scientific papers and articles on such and similar topics, this paper attempts to emphasize accompaniment as a pedagogical activity, but also to point out the challenges in education of accompanist and its importance for their professional development. Besides the theoretical presentation, this paper deals with the practical component. The teachers and students involved in the survey contributed to the research. The paper deals with the questions of emotional nature where the aim is to explore how accompaniment influences the teaching process. Furthermore, piano is described as the essential means in the teaching of accompaniment. Through the research, important hypotheses were formulated, and relevant results were obtained in order to indicate the significance of accompaniment in the music-educational system. The final aim is to demonstrate that accompaniment is a pedagogical activity, and accompanists are important participants in the process of preparation and transmission of knowledge to the students at music schools.

Key words: piano, accompaniment, accompanist, music-educational system, improvisation, research, pedagogical activity

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Korepeticija.....	2
2.1. Povijesne činjenice o korepeticiji.....	2
2.2. Problematika edukacije korepetitora	3
2.3. Zastupljenost korepeticije u studijskom programu na Muzičkoj Akademiji u Zagrebu	4
2.4. Postojeći objavljeni radovi o tematici korepeticije	7
3. Korepeticija prema namjeni	9
3.1. Klasična korepeticija u glazbenim školama	9
3.2. Baletna korepeticija.....	9
3.3. Korepeticija u operi i mjuziklima	10
3.4. Korepeticija u pop i rock glazbi.....	10
3.5. Jazz korepeticija.....	11
3.6. Korepeticija djece po uzrastima.....	11
3.7. Zborska korepeticija.....	12
4. Kompetencije i pedagoška iskustva korepetitora	13
5. Korepeticija kao inovativni pristup poučavanju.....	16
6. Korepeticija u doba korone	17
7. Klavir kao osnovno sredstvo u nastavi korepeticije	19
7.1. Povijesni razvoj klavira.....	19
8. Provođenje istraživanja	23
8.1. Anketiranje učenika	23
8.2. Anketiranje učitelja.....	30
8.3. Intervju	42
9. Metodologija istraživanja	46
9.1. Cilj i problemi istraživanja.....	46
9.2. Hipoteze istraživanja.....	48
9.2.1. Hipoteze istraživanja za učenike	47
9.2.2. Hipoteze istraživanja za učitelje	48
10. Rezultati istraživanja	49
10.1. Rezultati istraživanja za učenike	49
10.2. Rezultati istraživanja za učitelje	52
11. Zaključak	54
12. Literatura	55
13. Prilozi	57

1. Uvod

U radu će se prikazati korepeticija kao pedagoška aktivnost u glazbeno-obrazovnom sustavu. Važna je to tematika jer su korepetitori sveprisutni u raznim oblicima nastave, na natjecanjima, te savjetovanjima i uvježbavanju zajedničke izvedbe. U glavnom fokusu je klavirist-korepetitor kojeg se želi klasificirati kao učitelja-pedagoga.¹ Posebna pažnja usmjerena je na razna područja potrebna za kvalitetan rad i suradnju: visoka razina kompetencija, pedagoško i sviračko iskustvo, a pristupilo se i korepeticiji kao inovativnom sustavu poučavanja. Objašnjeno je kako dolazi do interakcije na relaciji učenik-korepetitor i na koji način to pozitivno utječe na obje strane. Nadalje, objašnjeni su i razni problemi na koje smo naišli provodeći ovo istraživanje i pisanje rada. Poglavitno, to se odnosi na probleme koji su vezani uz nastavu u vrijeme pandemije koronavirusa, koji su u velikoj mjeri poremetili uvriježeni tijekom nastave i na svojevrsan način degradirali korepeticiju kao pedagošku aktivnost. Sam rad strukturiran je u dva osnovna dijela: prvi dio donosi teorijski prikaz problematike vezane uz temu korepeticije, dok je u drugi dio uključeno istraživanje. U teorijskom dijelu prikazane su neke povijesne činjenice o korepeticiji te je iznesena primarna problematika, a to je educiranost korepetitora. Napravljena je i poveznica s postojećim objavljenim radovima u kojima se također prezentiraju važni rezultati i spoznaje. Kako je tema univerzalna za cijeli glazbeno-obrazovni sustav, tako smo u ovome radu dali i kratak osvrt na zastupljenost korepeticije u studijskom programu na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. U nastavku teorijskog dijela opisali smo vrste korepeticije i oblike njezine primjene. U vrlo važnom poglavlju „Kompetencije i pedagoška iskustva korepetitora“ opisali smo profil korepetitora i objasnili koje su kvalitete potrebne za njegov rad. Kako se u ovome radu želi istaknuti važnost pedagoške aktivnosti, tako je nužno da u tome procesu i korepetitor ima određena pedagoška iskustva. Inovativni pristup poučavanju korepeticije je dosad u glazbenim krugovima, te općenito u školskom sustavu, bio vrlo malo zastupljen, pa je on s pravom i velikim interesom opisan u ovome radu. Na kraju teorijskoga dijela željelo se dati važnost klaviru kao osnovnom sredstvu u nastavi korepeticije te opisati njegov povijesni razvoj. Praktičan dio rada odnosi se na provođenje, metodologiju i rezultate istraživanja. Metodologijom istraživanja postavljene su i važne hipoteze kod istraživanja provedenog za učenike, kao i za učitelje. Na kraju, donesen je

---

¹ U ovome radu se pod pojmovima: učitelj, pedagog, korepetitor, podrazumijeva i osoba ženskog spola, dakle: učiteljica, pedagoginja, korepetitorica.

zaključak koji sublimira predočene tvrdnje, kao i postavljene hipoteze te njihove rezultate iz svih provedenih istraživanja.

2. Korepeticija

U ovome poglavlju opisat će se korepeticija kao proces. To je nastavna, odnosno pedagoška aktivnost između instrumentalista ili pjevača kojeg se korepetira, predmetnog pedagoga, tj. mentora i samog korepetitora. U tom procesu iznimno je bitno sviračko umijeće korepetitora. U nastavku izlaganja obrazložit će se osnovne činjenice o korepeticiji te osnovna problematika, a to je edukacija korepetitora. Prikazati će se zastupljenost korepeticije u studijskom programu prema skupinama instrumenata. Znanstveni radovi koji obrađuju navedenu temu vrlo su rijetki, pa je svaki članak ili rad, vrijedan dokument koji govori o ovoj bitnoj pedagoškoj aktivnosti. Ova činjenica bila je i inicijalna motivacija za odabir korepeticije kao teme završnoga rada.

2.1. Povijesne činjenice o korepeticiji

U ovome radu pozornost je usmjerena na rad korepetitora i njihovu ulogu u glazbeno-obrazovnom sustavu. Korepetitor se u Muzičkoj enciklopediji definira kao osoba koja „uvježbava s pjevačima uz klavir solističke i zborne dionice“². Prema definiciji Hrvatske enciklopedije³, korepetitor dolazi od izvedenice latinskih riječi (ko- + lat. repeterere: ponavljati), u glazbi, pomoćni dirigent opere ili baletnog ansambla koji sa solistima i sa zborom uz glasovir uvježbava njihove dionice, odnosno uloge. Današnji korepetitori, osim pjevača i plesača, moraju biti spremni na pratnju ostalih instrumenata, poglavito se to odnosi na pratnju instrumentalista-gudača, instrumentalista-puhača, instrumentalista-udaraljkaša, te tamburaša. U povijesti je to bilo drugačije. Iz raznih izvora i literature postoje podaci da su stari Grci bili veoma uspješni u području korepetiranja. U 7. st. je Talet s Krete dodao umjetničkom spoju riječi i zvuka i treći važni element – pokret. Njegov suvremenik Arion usavršuje ditiramb (pjesmu u čast boga Dioniza), koji je dotada bio potpuno prepušten raspojisanosti izvodilaca. Melodika zadobiva postepeno i zborni oblik, što je napose zasluga Alkmana, Stezihora, Simonida i Bahilida. Nomosi (melodije) se tada razlikuju u auletičke i kitarističke (ako su bili

---

² Kovačević, Krešimir, Korepetitor, u: Kovačević, K. (ur.), *Muzička enciklopedija*, Zagreb: JLZ, 1977., str. 369.

³ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.
<http://www.enciklopedija.hr/ID=33173>, Pristupljeno 11.7.2024.

namijenjeni samo instrumentima) i u aulodičke i kitarodičke (ako su instrumenti pratili glasove)⁴. Upravo ovi podaci nam govore da su stari Grci bili izrazito talentirani svirači te su pratili i glumce prilikom recitiranja.

Dolaskom srednjeg vijeka došlo je do radikalnih promjena. Rano je kršćanstvo načelno odbacivalo glazbala pretkršćanske antike pa je umjetnička glazba Zapada stoljećima bila gotovo isključivo vokalna. Orguljama su bila potrebna gotovo dva stoljeća (IX–X. st.) da od ceremonijalnoga svjetovnoga glazbala sačuvanog u Bizantu postanu crkveno glazbalo Zapada⁵. U to doba postojali su i putujući glazbenici (trubaduri, žongleri) koji su pjevali i usput se pratili na instrumentima.

2.2. Problematika edukacije korepetitora

O ovoj temi se zapravo vrlo malo govori i često se korepetitor mora osloniti na samostalno istraživanje glazbene literature ili pak mogućnosti i prilika za usavršavanje. Vrlo je bitno kontinuirano raditi na usavršavanju, jer to instrumentalistu podiže razinu stručnosti, a isto tako i motiviranost za sviranje. Nije dovoljno samo svirati zadanu literaturu ili pak pratiti upute predmetnog pedagoga na satu korepeticije. Glazbene škole, ukoliko imaju dovoljno novčanih sredstava, upućuju svoje korepetitore na razne seminare, radionice i stručne skupove gdje se oni dodatno usavršavaju. No, s druge strane, korepetitori su često u situaciji da se moraju usavršavati o vlastitom trošku. Razna stručna usavršavanja u vidu klavirskih skupova ili seminara daju priliku korepetitoru da stječe nova znanja te da svoju tehniku sviranja usavrši. To je moguće i uz određene radionice koje se često organiziraju u glazbenim školama. Na taj način korepetitor ima prilike učiti od renomiranih klavirista i korepetitora. Educiranost se također ostvaruje vidom suradnje s drugim korepetitorima na način razmjene notnih materijala. To je moguće preko raznih *online* platformi, te preko različitih foruma i društvenih mreža. Tako na društvenoj mreži *Facebook* postoji stranica „Ceh hrvatskih korepetitora“ koja povezuje korepetitore i njihove ideje, no ujedno je to mjesto gdje korepetitori mogu izmijeniti iskustva, bila ona pozitivna ili negativna te ukazati na probleme u svojem radu. Trenutno je na toj stranici uključeno 112 korepetitora. Od klavirskih skupova treba izdvojiti seminar komorne glazbe za klavir solo, klavirski duo i ostale iz 2014. godine.

---

⁴ Andreis, Josip, *Povijest Glazbe 1*, Sveučilišna naklada Liber, str. 11.

⁵ *Srednjovjekovna glazba*. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/srednjovjekovna-glazba> Pristupljeno 11.7.2024.

Predavači su bili Harald Ossberger i Christos Marantos iz Austrije, a cilj skupa je bio upoznati metodičke i tehničke vještine komornog muziciranja i usavršiti znanja vezana uz poznavanje glazbene literature za klavirska dua⁶. U sklopu Hrvatskog društva glazbenih i plesnih pedagoga (HDGPP) djeluje i Centar izvrsnosti koji je namijenjen pedagogima, instrumentalistima, ali i nadarenim učenicima i studentima. U siječnju 2024. godine, u organizaciji Glazbene škole Franjo Kuhač iz Osijeka, održan je međužupanijski stručni skup, s predavanjima vezanim isključivo za korepeticiju. Upravo je i grupa na društvenoj stranici „Ceh hrvatskih korepetitora“ nastala na poticaj sudionika stručnog skupa u Osijeku. Na problem edukacije korepetitora utječu i radni uvjeti. Često postoji nedostatak slobodnih prostorija za vježbanje, kao i nedostatak instrumenata pa su korepetitori prisiljeni vježbati u neodgovarajućim uvjetima i na neprimjerenim instrumentima, što im otežava radni proces. Također, bitno je ukazati i na manjak tehničkih pomoćnih resursa, kao što su tableti i notni editori. Korepetitori bi trebali biti informirani o novim tehnološkim promjenama, kao i o računalnim programima za priređivanje notnih materijala u digitalnom formatu. Na problematiku edukacije korepetitora utječe i sam status korepetitora, jer većina glazbenih institucija nema jasan program za osposobljavanje korepetitora.

2.3. Zastupljenost korepeticije u studijskom programu na Muzičkoj Akademiji u Zagrebu

Korepeticija je izrazito bitna i veoma zastupljena na studijskim programima glazbenih akademija. U ovoj cjelini će se prikazati zastupljenosti korepeticije na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Korepeticija je obavezna za sve instrumentalne nastavne programe u trajanju od deset semestara, osim za gitaru i harfu. Obavezna je i za četvrti odsjek pjevanje, također kroz svih deset semestara. Sadržaj se izvodi u otvorenom kurikulumu, dinamikom prilagođenom individualnom predznanju i sposobnostima studenta na zadanoj literaturi iz glavnog predmeta. Obvezni sadržaj predmeta su skladbe za glas ili instrument i klavir, skladbe za glas i orkestar prilagođene izvedbi s klavirom, različitih stilskih razdoblja i forme te javna izvedba istih⁷.

---

⁶ <https://www.azoo.hr/strucni-skupovi-arhiva/meunarodna-glazbena-kola-clavis-seminar-komorne-glazbe-za-klavir-solo-klavirski-duo-i-ostale>

⁷ <https://www.isvu.hr/visokaucilista/hr/podaci/1349/akademskogodina/2023/predmet/216173/razina/5/izvedba/R/smjer/102>

Šifra	Naziv	Polaze se	ECTS	P	GL	TJ	S	v	m
216173	Pjevanje – korepeticija gl. predmeta	Da	1.0	0	0	0	10	0	0
216210	Eufonij – korepeticija gl. predmeta-duhači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216210	Fagot – korepeticija gl. predmeta-duhači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216210	Flauta – korepeticija gl. predmeta-duhači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216210	Klarinet – korepeticija gl. predmeta-duhači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216182	Kontrabas – korepeticija gl. predmeta-gudači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216210	Oboa – korepeticija gl. predmeta-puhači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216210	Rog – korepeticija gl. predmeta-puhači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216210	Saksofon – korepeticija gl. predmeta-duhači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216283	Tambura – korepeticija gl. predmeta	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216210	Trombon – korepeticija gl. predmeta-puhači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216210	Truba – korepeticija gl. predmeta-puhači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216182	Viola – korepeticija gl. predmeta-gudači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216163	Udaraljke –kor. gl. predmeta	Da	1.0	0	0	0	8	0	0
216182	Violina – korepeticija gl. predmeta-gudači	Da	1.0.	0	0	0	8	0	0
216182	Violončelo – korepeticija gl. predmeta-gudači	Da	1.0	0	0	0	8	0	0

Tablica 1: Zastupljenost korepeticije – pjevanje i instrumentalni programi

LEGENDA: P – predavanje

GL – ostale glazbene vježbe

TJ – vježbe TZK

S – seminar

V – vježbe

m – metodičke vježbe

SJ – jezične vježbe

Ishodi učenja kolegija *Korepeticija glavnog predmeta – pjevanje* su⁸:

- a) usavršiti vještinu zajedničkog muziciranja i sviranja u duu
- b) usavršiti umijeće primjerene, stručne, kolegijalne i profesionalne komunikacije i interakcije s umjetničkim suradnikom unutar nastavnog procesa te prilikom javnih izvedbi i nastupa
- c) upoznati načine oblikovanja fraze s težištem na usklađivanju dinamike, artikulacije, intonacije i cjelokupne interpretacije s interpretacijom pijanista
- d) upoznati repertoar za glas i klavir
- e) upoznati glavne stilove i stilski osviješteno izvoditi skladbe za glas i klavir

---

⁸<https://www.isvu.hr/visokaucilista/hr/podaci/1349/akademskogodina/2023/predmet/216173/razina/5/izvedba/R/smjer/102>

2.4. Postojeći objavljeni radovi o tematici korepeticije

Ova tematika je relativno slabo istražena, no ipak postoje razne objave, članci, diplomski, doktorski i ostali znanstveni radovi koji upućuju na važnost te na kontinuirano istraživanje i nadogradnju činjenica i općenito znanja u tome važnome području. Jedan od važnijih znanstvenih članaka je i „Važnost i problematika korepeticije i komorne glazbe u nastavnoj praksi glazbenih škola“ (CROSBID ID 603711), autorice Martine Mičije Palić. Navedeni znanstveni članak nalazi se u poglavlju „Interdisciplinarni programi i sadržaji u glazbenoj školi“, matične publikacije „Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 3“⁹. Osvrtanjem na zakonitosti korepeticije i komornog muziciranja s vokalnim ili instrumentalnim interpretima želi se prezentirati osnovna problematika formalnog obrazovanja korepetitora i umjetničkih suradnika, usporediti mogućnosti obrazovnih institucija diljem svijeta i u Hrvatskoj, objasniti nedostatak motivacije za takav rad te prikazati važnost i značaj nastave korepeticije i komorne glazbe u razvoju i odgoju cjelovite glazbene osobnosti, kako pijanista, koji će i sami ponekad biti korepetitori i umjetnički suradnici, tako i instrumentalista te solo pjevača, kojima će ta suradnja biti neophodna u radu i napredovanju¹⁰.

Autorica u svojem radu želi ukazati na poteškoće u organizaciji izvođenja nastave u osnovnim i srednjim glazbenim školama koje nastaju zbog prekomjernog broja održanih sati, izvan kvote propisane nastavnim planom, a zbog specifičnih zahtjeva na koncertima i nastupima. Svakako je neophodno, uz pomoć suvremene tehnologije, osmisliti i predložiti rješenje rastućeg problema pomanjkanja adekvatno educiranih specijaliziranih umjetničkih suradnika – nastavnika korepeticije u obrazovnom sustavu, koji će kvalitetno i u razumnom vremenskom opsegu tijekom edukativnog procesa biti u mogućnosti ostvariti učinkovitu i uspješnu umjetničku suradnju unutar kvote propisane nastavnim planom i programom¹¹. Nadalje, Klara Juričić u svojem se diplomskom radu „Uloga korepetitora u plesnim školama“ bavi temom korepetitora u plesnim školama. Ističe da je djelatnost korepetitora podijeljena u dvije kategorije: sviranje na satovima klasičnog baleta i sviranje na satovima suvremenog plesa, pri čemu glavnu razliku čine zadanosti i ciljevi navedenih vrsta plesa. Konačni je cilj korepetitora u plesnim školama razviti sposobnost prilagođavanja raznim vježbama koje se izvode na satu te spretnost u odabiru prigodnoga repertoara, kako bi poslužio kao pozadinska glazba učenicima, odnosno polaznicima plesnih škola¹². Ognjen Zdravković se, pak, u svojem

---

⁹ Vidulin Orbanić, Sabina, Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 3, Pula, Sveučilište Jurja Dobrića u Puli, str. 497-509.

¹⁰ Mičija Palić, Martina <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-skup/603711>

¹¹ Mičija Palić, Martina <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-skup/603711>

¹² Juričić, Klara, „Uloga korepetitora u plesnim školama“, diplomski rad, Zagreb, 2022.

diplomskom radu „Primjena klavira u nastavi glazbene kulture“, bavi značajem klavira u nastavi glazbene kulture. Opisuje povijesni razvoj klavira te navodi da je klavir osnovno nastavno sredstvo i pomagalo u nastavi glazbene kulture. Primjenu klavira po Zdravkoviću možemo naći u raznim nastavnim područjima kao npr. u području pjevanja, slušanja glazbe, sviranja, glazbenog opismenjivanja, glazbenog stvaralaštva kao i u muzikološkim sadržajima¹³. U cjelini „Kompetencije sviranja klavira glazbenog pedagoga“ ističe da voditelji zborova i orkestrara žele usvojiti najviše znanja upravo u području korepetiranja. Isto tako, čitanje *a vista* razne glazbene literature, orkestralnih partitura kao i sposobnost transponiranja i sviranja po sluhu važne su odlike dobrog korepetitora. O kompetencijama korepetitora, kao i o njihovim pedagoškim i metodičkim iskustvima, biti će govora i u ovome radu. Važan znanstveni rad je i „Qualitative content analysis – piano accompanists’ and collaborative pianists’ competencies“¹⁴ u kojemu je temu o kompetencijama korepetitora obradila umjetnička suradnica na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, Linda Mravunac Fabijanić.

---

¹³ Zdravković, Ognjen, „Primjena klavira u nastavi glazbene kulture“, diplomski rad, Osijek, 2018.

¹⁴ Mravunac Fabijanić, Linda, „Qualitative content analysis – piano accompanists’ and collaborative pianists’ competencies“, Glasbenopedagoški zbornik (Ljubljana), 17 (2021), 34; 29-46. doi: 10.26493/2712-3987.17(34)29-46.

3. Korepeticija prema namjeni

Postoje različite vrste korepeticije, a svaka ima svoje specifičnosti kao i ciljeve. Neke su izrazito individualne, a neke su i grupne. U nastavku ovog rada, opisat će se neke od najzastupljenijih vrsta.

3.1. Klasična korepeticija u glazbenim školama

Korepeticija u glazbenim školama prisutna je u nastavnim programima za solo pjevače, kao i za većinu glazbenika-instrumentalista. Obvezu održavanja nastave uz korepetitora, solo pjevači imaju već u pripremnim razredima (1. i 2. pripremi razred), kada uz svojeg predmetnog pedagoga i korepetitora pripremaju početne vokalize (Vaccai), skladbe talijanskih starih majstora (Antonio Caldara, Alessandro Scarlatti, G. B. Pergolesi, A. Falconeri, G. Caccini i dr.) te skladbe na hrvatskom jeziku. Korepeticija u srednjim školama je složenija, u vidu opsežnije glazbene literature (skladbe iz razdoblja romantizma, operne arije, skladbe 20. st. i dr.), pa je potrebna i veća suradnja i veća učestalost proba na relaciji učenik-korepetitor. Korepeticija glazbenika-instrumentalista u glazbenim školama prisutna je kod puhača, gudača, tamburaša te udaraljkaša.

3.2. Baletna korepeticija

Baletna korepeticija je izrazito kompleksna, jer osim što korepetitor treba biti odličan pijanist, treba poznavati i plesnu literaturu te poznavati tehničke značajke neophodne za kvalitetan sat plesa. Nadalje, korepetitor mora biti usklađen s plesnim pedagogom te naravno i s učenicima kako bi oni mogli što kvalitetnije sudjelovati u nastavnom satu. Ono što ističe korepetitora baleta prema ostalim pijanistima je upravo sposobnost za trenutnim improviziranjem ili pak spremnošću za aranžiranjem potrebnih melodija i prilagođavanjem potrebama baletnog sata. Često korepetitor treba biti vrlo snalažljiv te pokazati zavidnu razinu glazbenog intelekta, poglavito u uvodnom dijelu koja se naziva *préparation*, odnosno priprema, a veliku sviračku spretnost treba pokazati i u karakternim plesovima, gdje se od korepetitora traži sviranje raznih stilova i karakteristične glazbe pojedinih država (npr. španjolski *plie*, talijanska *tarantella* ili pak mađarski čardaš). Najviše pažnje korepetitor treba posvetiti kretanju plesača, kao i jasnim uputama plesnog pedagoga.

Dobro je poznavati i plesne izraze koji potiču iz francuskoga jezika, kao što su *Barre*, *Plié*, *Battement Tendu Simple*, *Grand Battement*, *Jeté*, *Rond de Jambe* i mnogi drugi izrazi. Poznavanjem navedene terminologije korepetitor nerijetko može sam odabrati glazbenu literaturu, kao i po potrebi voditi *klas*, odnosno, baletnu nastavu.

3.3. Korepeticija u operi i mjuziklima

Ova vrsta korepeticije podrazumijeva praćenje solista ili veće grupe pjevača ili zbora, a u pripremi njihovih arija u operi ili pak songova u mjuziklu. To je opsežan posao jer korepetitor treba dobro poznavati glazbenu literaturu, a isto tako treba imati razvijen osjećaj za ritmiku, melodiju, fluktuaciju glazbene fraze, kao i istaknutu vještinu slušanja pjevača te općenito razumijevanje kompleksnosti ovih vrsta. Korepetitor je od iznimne važnosti i na raznim audicijama za koje se pripremaju pjevači opere ili mjuzikla, a uglavnom su zaposleni u opernim ili kazališnim kućama. Opernim pjevačima je korepetitor od iznimne važnosti, primjerice u davanju intonacije prilikom zapjeva ili pak čvrstoj harmoniji koja svakom pjevaču daje stabilnost. Jasan tempo, kao i precizna ritamska struktura također pozitivno djeluju na uspješno izvođenje pjevača bilo u operi ili mjuziklu. Važna je i koordinacija sa zborovima u operi ili mjuziklu, gdje je korepetitor važan čimbenik u uvježbavanju zbornih dionica.

3.4. Korepeticija u pop i rock glazbi

Korepeticija u pop i rock glazbi usmjerena je na pratnju pjevača ili skupine instrumentalista koji izvode ovakvu vrstu glazbe. Ovakav vid suradnje možemo uočiti u raznim *reality showovima*, TV emisijama ili primjerice audicijama u privatnim glazbenim školama ili igraonicama. Jedna od najbitnijih značajki u ovakvim suradnjama je davanje snažne harmonijske podrške, te melodijske i ritamske podrške. Korepetitori tako uvježbavaju određenu pjesmu ili veći niz zadanih skladbi ili programa. Korepeticija i u ovim vrstama može biti izrazito zahtjevna, jer traži veliku prilagodbu svirača korepetitora s ostalim glazbenicima s kojima se uvježbava program. Tu se najčešće misli na brzinu i sklonost ka transponiranju, ali isto tako i na spremnost promjene baznog aranžmana i prilagođavanje pjevaču ili instrumentalistu.

3.5. Jazz korepeticija

Jazz korepetitori najčešće prate jazz pjevače ili instrumentaliste u toj vrsti glazbi. Ovakva vrsta korepeticije zastupljena je i u plesnim odjelima umjetničkih škola, u raznim privatnim plesnim školama ili plesnim studijima. Korepetitor za ovakvu vrstu mora imati odgovarajuće glazbeno obrazovanje, a poželjno je da ima završenu jazz akademiju ili položen jazz certifikat na klaviru. Ritamska podrška, kao i sklonost improvizaciji, izuzetno su važni za ovu vrstu korepeticije. Također, neophodno je veliko iskustvo i snalažljivost u interpretaciji.

3.6. Korepeticija djece po uzrastima

Korepeticija djece počinje vrlo rano, već u vrtićkoj dobi (od 3 do 7 godina). S djecom se radi na uvježbavanju dječjih pjesama i njihovom usvajanju. Osim zadanih pjesama, pedagozi (koji su u ovom slučaju ujedno i neka vrsta korepetitora) rade zabavne i korisne igre uz klavir i na taj način potiču razvoj sluha, govora i kombinatorike. Dijete u vrtiću, uz svojeg glazbenog pedagoga-korepetitora, ostvaruje svoje prve korake uz pratnju na klaviru ili pak klavijature. Cilj dobrog pedagoga je uočiti nadarenu djecu i pripremiti ih za osnovnoškolsko ili glazbeno obrazovanje. No najveća vrijednost je uz sviranje, usaditi ljubav i pobuditi interes za glazbu.

Nadalje, korepeticija se provodi i u osnovnoškolskom obrazovanju (od 7 do 14 godina). Repertoar dječjih pjesama je opsežniji i složeniji, a kvalitetan korepetitor-pedagog može formirati dječji zbor te uključiti djecu u rad i pripremiti ih za razna natjecanja. Glazbeni pedagog u nižim razredima osnovne škole ima vrlo zahtjevnu i odgovornu funkciju, a to je uvođenje djeteta u svijet kvalitetnih glazbenih ostvarenja. S jedne strane, dijete rane školske dobi vrlo je fleksibilno i otvoreno prema novim glazbenim iskustvima, što uvelike olakšava posao glazbenom pedagogu. Međutim, s druge strane, glazbenom pedagogu „konkuriraju“ brojni čimbenici, poput masovnih medija i skupina vršnjaka, koji također utječu na formiranje djetetova glazbenog ukusa¹⁵. U srednjim školama se već vrlo kvalitetno može raditi s djecom jer su ona zrelija i spremna na učenje i usvajanje težeg glazbenog gradiva. Od korepetitora-pedagoga se očekuje kvalitetno umijeće sviranja klavira. Važno je pokazati i određeno znanje u vidu dobrog upjevavanja, a korepetitor treba pokazati vještine dobrog sviranja, snalažljivosti, prilagođavanja, kao i pokazati umijeće improviziranja.

---

¹⁵ Dobrota, Snježana, „Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju“, Filozofski fakultet u Splitu-Odsjek za učiteljski studij, Split 2012.

3.7. Zborska korepeticija

Korepetitor ima prilično zahtjevan posao jer treba uskladiti mnogo pedagoško-tehničkih komponenti kako bi zbor kvalitetno funkcionirao. Prilikom formiranja zbora treba dobro upoznati svoje članove i odrediti glasove. Treba osigurati uvjete zdravog pjevanja. Vrlo je važno brinuti se o svom zdravlju, jačati disanje, odnosno njegovati dah, kako bi nas podupirao pri pjevanju. Podučavanje pjevanja trebaju voditi iskusni i kvalificirani pjevači. Isto tako, kod pjevanja je važno pjevačevo tijelo, svijest o njemu, primjereno držanje, odmjereni pokreti, primjerena napetost, opušteni mišići lica, donje čeljusti i vrata, bez pogrbljenosti i dovoljna otvorenost usta¹⁶. Upravo svi ovi segmenti osiguravaju korepetitoru lakši rad i kvalitetno vođenje zbora. Važno je pripremiti, odnosno sudjelovati u kvalitetnom kreiranju repertoara za zbor. Naravno, treba uzeti u obzir afinitete i sposobnost zbora za učestalim probama i radom na dogovorenim skladbama. Bitna je i stručnost korepetitora, kao i iskustvo u vođenju zbora. Studij pjesama uključuje čitanje teksta, čitanje notnog zapisa, učenje ritma, melodije i harmonije. Ako pjevači nisu notno pismeni, umjetnički voditelj klape (zborovođa) ili korepetitor mora sve otpjevati ili odsvirati. Klavir je najprikladniji instrument za slušno dočaravanje harmonije, kojim se prije svega učvršćuje intonacija (točna visina), a manje je pogodan za fraziranje, jer je na klaviru teško moguće održati ton zbog njegova postepenog nestajanja. Inače, klavir ima i fiksnu, tzv. temperiranu intonaciju, obično na komornom tonu 440 Hz i zato ga je za potrebe održavanja glazbenih proba potrebno redovito ugađati. Za glazbene probe i vježbe prikladni su i elektronički glazbeni instrumenti (električni klavir), barem što se intonacije tiče. Učenje pjevanja s klavirom ne smije biti preglasno. Kod uvježbavanja programa bez instrumentalne pratnje (*a cappella*), a izvorni klapski repertoar je upravo takav, potrebno je na vrijeme izostaviti pratnju na klaviru koja služi kao pomoć i oslonac pjevačima. No, ako skladba ima instrumentalnu ili orkestralnu pratnju, tada pjevače moramo na vrijeme pripremiti na to tako da se upoznaju sa svim njezinim detaljima.¹⁷ Dobar korepetitor u zboru, treba dobro spajati, odnosno kombinirati glasove prilikom proba dajući im jasnu intonaciju, te svirati njihovu dionicu. Poštujući sve ove komponente, ostvarit će se kvalitetna suradnja na relaciji voditelj-korepetitor-pjevači što će u konačnici rezultirati uspjesima zbora kao cjeline.

---

¹⁶ Priručnik za učenje tradicijskog (klapskog) pjevanja i kurikulum, Škola tradicijskog pjevanja, str. 43

¹⁷ Priručnik za učenje tradicijskog (klapskog) pjevanja i kurikulum, Škola tradicijskog pjevanja, str. 45

4. Kompetencije i pedagoška iskustva korepetitora

Za kvalitetno provođenje procesa nastave, a ujedno i stjecanje pedagoških iskustva važno je posjedovati određene kompetencije (znanja i sposobnosti), ali isto tako imati i veliko sviračko i životno iskustvo. Također, važno je posjedovati i osobne kvalitete koji će doprinijeti ispunjenju mentalnih i emocionalnih zahtjeva koji se očekuju od korepetitora. Iako to nije službeno propisano, od korepetitora se očekuju niz dužnosti koje treba obavljati u procesu nastave, odnosno svojega djelovanja. Primarno možemo reći da je osnovni zadatak korepetitora izvoditi klavirsku pratnju učenicima i to za vrijeme redovne nastave, kao i izvoditi pratnju za razne probe, školske nastupe, te za ostala važna natjecanja. Iako tijekom nastave vodi predmetni pedagog, korepetitor također može detektirati pogreške učenika tijekom nastave i sudjelovati u njihovom ispravljanju. Na samom početku nastave, bitno je učeniku dati točnu intonaciju, te raditi i na otklanjanju raznih problema koji mogu uslijediti tijekom pratnje. Korepetitor se često može naći i u situaciji da vodi samostalnu nastavu, bez predmetnog pedagoga. U tom slučaju vrlo je važno poznavati metode upjevavanja kao i poznavanje vokalne higijene i vokalne tehnike. Važno je i dobro poznavati zadanu literaturu kao i raditi na kvalitetnoj interpretaciji s učenicima. Preduvjet za ispunjavanje svih tih dužnosti je sveobuhvatnost niza kompetencija i njihovo korištenje:¹⁸

- Napredne vještine sviranja klavira
- Napredna razina poznavanja glazbene teorije
- Poznavanje osnova vokalne tehnike
- Vještine čitanja stranice, vođenja, transponiranja, aranžiranja i podučavanja
- Moderna uredska praksa, postupci i oprema
- Interpersonalne vještine korištenjem takta, strpljenja i ljubaznosti
- Tehnički aspekti područja specijalnosti (razumjeti i slijediti usmena i pismena uputstva)
- Raditi u suradnji s drugima
- Uspostaviti i održavati učinkovite radne odnose s drugima
- Svirati klavir na naprednoj razini i čitati *prima vista* složene glazbene partiture
- Pratiti zborove, soliste i male ansamble
- Pomoći učenicima u učenju interpretacije vokalne glazbe
- Transponirati i aranžirati glazbu

---

¹⁸ Laguna beach unified school district; job description-accompanist 3/2000

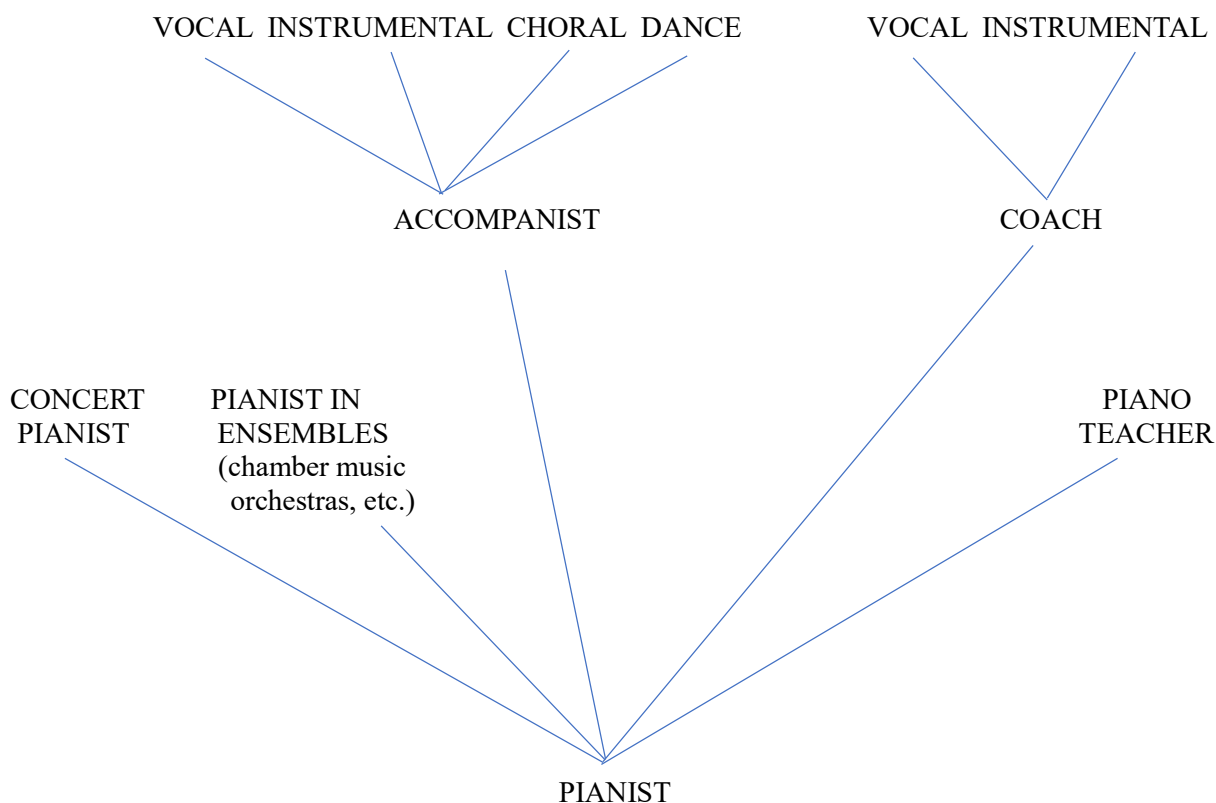
Osim navedenih kompetencija, sve je više zahtjeva prema korepetitorima za brzim snalaženjem, prilagođavanjem zadanoj glazbenoj literaturi te mogućnostima improviziranja. Korepetitor mora imati i osobne kvalitete kao i mogućnost ispunjenja mentalnih i emocionalnih zahtjeva:¹⁹

- Zrelost i dobru prosudbu
- Uredan i čist izgled
- Spremnost na preuzimanje širokog spektra odgovornosti
- Spremnost na učenje novih vještina
- Spremnost na stalno usavršavanje
- Ugodne međuljudske vještine
- Dobre organizacijske sposobnosti
- Posvećenost profesionalnoj ljubaznosti
- Vjeru u visoke standarde
- Predanost profesionalnoj odgovornosti
- Visoku intrinzičnu motivaciju

Najviše pedagoških iskustava korepetitor stječe primarno na redovnoj nastavi, ali također i na raznim javnim nastupima s učenicima. Od ključne je važnosti komunikacija na relaciji predmetni pedagog-učenik-korepetitor. Dobro je odmah na početku suradnje odrediti početni tempo, kao i eventualne promjene. No, iz prakse se pokazalo da je to pravilo često podložno izmjenama, što dakako ovisi o razini znanja učenika, kao i načinu pjevanja ili pak fraziranja. U tom slučaju, dolazi i do promjene tempa u istim kompozicijama, pa korepetitor mora biti itekako iskusan i prepoznati pravovaljani način korepetiranja. Nadalje, vrlo korisno je i vođenje bilješki ili raznih natuknica u partiturama, odnosno glazbenoj literaturi. Ukoliko je glazbena literatura zahtjevnija, ova metoda će uvelike pomoći korepetitoru. Bitno je i razgovarati o tijeku glazbenih fraza i slijediti učenika, komorni sastav ili zbor u procesu stvaranja glazbe. Da bi se sve to moglo, bitno je i razumjeti glazbu koja je predmet korepeticije. Pedagoška iskustva se stječu i promjenom učenika kod eventualnih zamjena predmetnog kolege, gdje se korepetitor susreće s novom glazbenim literaturom i treba pokazati spremnost za usvajanjem s učenicima. Sposobnost organiziranja samostalnih projekata jedan je od dodatnih doprinosa i prilika za stjecanje još više iskustva i znanja.

---

¹⁹ Laguna beach unified school district; job description-accompanist, 3/2000

Shema 1: Dijagram obiteljskog stabla za pijaniste

Kurt Adler u svojoj knjizi „The art of accompanying and coaching“ navodi nekoliko vrsta pijanista.²⁰ U shemi 1 prikazana je ta podjela:

- koncertni pijanist
- pijanist u ansamblima (komorna glazba, orkestri i dr.)
- pijanist – korepetitor
- pijanist – tutor²¹
- pijanist – učitelj

Nadalje, pijanisti-korepetitori se dijele na vokalne, instrumentalne, zbarske i plesne korepetitore, a pijanisti-tutor na vokalne i instrumentalne korepetitore. Svi oni čine jednu veliku porodicu pijanista.

²⁰ Adler, Kurt, The art of accompanying and coaching, Da Capo Press, 1965. str.4

²¹ Naziv „Coach“ se koristi samo u Engleskoj. Budući da je profesija relativno nedavnog podrijetla, morali su se stvoriti nazivi za opis rada.

5. Korepeticija kao inovativni pristup poučavanju

O ovoj temi se vrlo malo raspravlja u znanstvenim krugovima iz razloga što još nije dovoljno istražena, a nije niti u redovnom obujmu poslova korepetitora, već je odraz samoinicijative, odnosno interakcije, na relaciji učenik-korepetitor. Mogli bismo reći da je to primarna inicijativa korepetitora sa željom da učenika kojeg korepetira, bolje pripremi za nastavu ili pak određeno natjecanje. S vremenom, dolazi i do samoinicijative kod učenika i njegovom potrebom za što većim angažmanom korepetitora. Takav pristup poučavanju daje niz prednosti:

- pedagošku slobodu
- samostalno kreiranje vremena
- bolju i sadržajnu pripremu učenika za nastavu ili natjecanje
- individualni ili grupni pristup poučavanju
- kreativnost učenika

Ovim pristupom omogućava se bolje praćenje individualnih potreba i interesa učenika. Primjerice, na redovnom satu korepeticije, često nema dovoljno vremena za uvježbavanje svih cjelina. Inovativni pristup to dakako mijenja, na način da se na dodatnim probama zajednički uvježbavaju teži dijelovi u skladbama, zajednički se traže rješenja, te radi na povezanosti svih cjelina. Inovativno poučavanje traži promptno reagiranje i spremnost za promjene. Učenik će često od svojeg korepetitora tražiti da neki dio ili frazu više puta odsvira. To je vrlo često u korepeticiji solo pjevanja. Na taj način, učenik će se osjećati sigurnije i uvježbanije. U nedostatku pjevačke literature, korepetitor treba biti spreman i na promjenu tonaliteta u određenoj skladbi. Tu je bitno da predmetni pedagog to uoči i sugerira korepetitoru promjenu tonaliteta. Vrlo važno je i prepoznati učenike koji su kreativni i čak spremni pisati vlastite glazbene uratke ili kompozicije. Iskusnom korepetitoru je to „zvono“ za inovativni pristup poučavanju na način da skladbu priredi primjerice za instrument koji korepetira i klavirsku pratnju. To je moguće napraviti u raznim notnim editorima. Takve skladbe se naravno mogu izvoditi i na raznim školskim priredbama i produkcijama, a ujedno su poticaj učeniku za daljnji razvoj. Dakle, u inovativnom pristupu poučavanja, važno je uključiti i suvremenu tehnologiju. Osim individualnog pristupa, inovativnost u podučavanju se može manifestirati i prema grupi učenika koje se priprema za školsku priredbu, glazbeni nastup ili pak neko važno natjecanje. To se može primijetiti u radu s vokalnom grupom učenika. U odabiru skladbe koja se želi obraditi važan je pristup i angažman predmetnog pedagoga, a zatim i sposobnost korepetitora

da napravi vlastitu klavirsku obradu, odnosno pripremi aranžman. Na taj način manifestira se sinergija između pedagoga i korepetitora koji svoje znanje i iskustvo prenose na grupu i pozitivno djeluju na nju.

6. Korepeticija u doba korone

Kriza uzrokovana pandemijom virusa Covid-19 jako je pogodila školski sustav, a pogotovo je to bilo vidljivo u umjetničkom obrazovanju (glazbene i baletne škole). Pandemija Covid-19 je utjecala na sustav obrazovanja diljem svijeta zatvaranjem škola, a posljedice su dugoročne na ekonomskoj i društvenoj razini. Zatvaranje škola dovodi u pitanje učinak učenja, ponegdje napuštanja sustava školovanja, veće nejednakosti među učenicima²². U glazbenim školama u doba pandemije, obrazovanje nije prestalo, nego se manifestiralo oblikom mrežne nastave (tzv. *online* nastava). Pogotovo je teško bilo realizirati nastavu korepeticije, bilo u glazbenim ili plesnim školama. Iako su imali potporu predmetnih pedagoga, korepetitori su često bili prepušteni sami sebi. Iako neki sociolozi i pedagozi govore da je bilo i prednosti u takvom mrežnom obliku nastave, u umjetničkom obrazovanju je to izostalo, pa možemo više govoriti o nedostacima nastave, nego prednostima. Neki od nedostataka takvog oblika nastave su:

- manjak socijalizacije
- nemogućnost osobnog kontakta
- nedostatak motivacije kod učenika (ali isto tako i kod učitelja)
- nemogućnost prostora za učenje
- otežan pristup tehnologijama i internetu
- nedostatak instrumenata kod učenika

Ono što se vidi iz perspektive jednog korepetitora, jest činjenica slabe ili nikakve komunikacije na relaciji korepetitor-učenik. Proces nastave se odvijao na način da je korepetitor koristeći raznu tehnologiju (snimači, mikrofoni, računala) snimio svoju klavirsku pratnju i putem raznih društvenim mreža i platformi (Viber, Facebook, Zoom i dr.), slao učenicima da je kod kuće uvijekbaju. Učenici bi povratno svoje snimke slali svojem predmetnom pedagogu kao i korepetitoru na uvid i vrednovanje. Ovakav je način rada bio jedina moguća varijanta, s obzirom

---

²² Tonković, Aleksandra dr.sc., Pongračić, Luka, doktorand, Vrsalović, Predrag, „Djelovanje pandemije Covid-19 na obrazovanje diljem svijeta, Pregledni rad, str. 122. UDK 37.018.43

da društvene mreže i platforme nisu omogućavale zajedničko sviranje različitih izvođača, zbog svojevrsne odgode (tzv. *delay*) prijenosa zvuka u realnom vremenu.

Osim toga, *online* nastava je bila otežana iz više aspekata. Prvi su bili tehničko-tehnološke prirode, jer neki učenici nisu imali kvalitetan pristup internetu i društvenim platformama, pa je kod takvih izostalo slanje snimki. Drugi aspekt je još više zabrinjavajući, a to je izostanak osobne suradnje i komunikacije s učenicima koja je bila uobičajena i konstantna u redovnoj nastavi kad nije bilo pandemije. To se pogotovo odražavalo u korepeticiji solo pjevača i korepeticiji puhača. Izostalo je praćenje daha kod instrumentaliste ili pjevača prilikom zapjeva ili pak kod vođenja fraze. Korepetitor je morao koristiti svoju snalažljivost te dobro poznavanje i funkcioniranje učenika, kako bi mogao kvalitetno napraviti snimku koja će pomoći učeniku da se pripremi za nastavu. U to vrijeme pandemije, izostajala su i učenička natjecanja. U doba jenjavanja pandemije, učenicima je bilo dozvoljeno da s korepetitorom snime svoje uratke u školi i *online* pošalju organizatorima natjecanja. No, nisu se svi učenici mogli odgovarajuće pripremiti za takav oblik nastave, odnosno suradnje s korepetitorom, pa je često izostalo slanje uradaka. Pogotovo je bilo problema u određivanju tempa, pa su korepetitori često bili prisiljeni slati svoje snimke pratnje u nekoliko verzija. To se znalo odraziti i u baletnoj korepeticiji, gdje je izostala mogućnost praćenja plesnih pokreta. U redovnoj nastavi korepeticiji baleta, upravo praćenje plesnih pokreta omogućuje korepetitoru da kvalitetno radi svoj posao. To je interaktivni proces, koji je u doba pandemije potpuno izostao. Velik problem u organiziranju nastave korepeticije bio je i u nedostatku osobnih instrumenata učenika ili tehničkih pomagala. Npr. u nastavi baleta često se koristi baletna obuća (špice) s kojima se može vježbati samo na određenoj i dobroj pripremljenoj podlozi (parketu), koju učenici nemaju kod kuće, pa je shodno tome izostala i nastava korepeticije.

Prekid nastave u školi tijekom pandemije, posebice pogađa učenike s nižim socioekonomskim statusom, gdje se oni i njihove obitelji nalaze u nepovoljnijem položaju (tehnologija, gubitak posla roditelja, prehrana učenika). Učenici često nemaju dovoljno roditeljske podrške za samostalno učenje koje iziskuje mrežna nastava pa im nedostaje bliski kontakt s učiteljima²³.

---

²³ Tonković, Aleksandra dr.sc., Pongračić, Luka, doktorand, Vrsalović, Predrag, „Djelovanje pandemije Covid-19 na obrazovanje diljem svijeta, Pregledni rad, str. 129. UDK 37.018.43

7. Klavir kao osnovno sredstvo u nastavi korepeticije

Klavir je osnovno sredstvo u radu korepeticije i bez njega je nastava gotovo nemoguća. Razlog tomu leži u činjenici da klavir daje harmonijsku podlogu instrumentima ili glasu, ima veliki dinamički opseg, zvukovnu snagu, pa je dobra zamjena orkestru. To se najčešće odražava u korepeticiji puhača, gudača i udaraljkaša, kada korepetitor često svira orkestralne cjeline ili dijelove koncerta prerađene za klavirsku pratnju. U ovoj cjelini dati će se prikaz povijesnog razvoja klavira.

7.1. Povijesni razvoj klavira

U nastavi korepeticije primjena klavira se manifestira kao nezaobilazni nastavni medij, stoga je bitno prikazati kako je tekao povijesni razvoj klavira. Smatra se da je klavir nastao početkom 18. stoljeća, a manje popularni instrumenti kao npr. dulcimer, klavikord i čembalo su bili njegovi prethodnici. Među prvim graditeljima klavira ističe se ime talijanskog majstora Bartolomea Cristoforija (Padova, 1655. – Firenze, 1731.) kojem se i pripisuje izum klavira. Cristofori je prvi klavir izradio oko 1709. godine u Firenzi. Svoj je izum nazvao *clavicembalo col piano e forte* (Isherwood, 1983) što se može prevesti kao klavičembalo s mogućnošću tihog i glasnog sviranja. Cristofori je osmislio i efekt koji se postiže korištenjem današnjeg lijevog pedala na klaviru. Lijevi se pedal (na današnjim klavirima s više od dva pedala on je prvi s lijeve strane) koristi na mjestima u skladbi na kojima se želi postići mekan, tih, tajanstven zvuk. Na prvim se klavirima taj efekt postizao pomoću ručice koja se nalazila s lijeve strane i pomoću koje se mijenjala pozicija mehanizma klavijature (Isherwood, 1983).

U nastavku je prikazana kronologija razvoja klavira:

1709. Cristofori u Italiji izrađuje jedan od prvih klavira

1733. Silbermann izrađuje klavir u Njemačkoj

1760. Zumpe napušta Njemačku i dolazi u Englesku graditi i prodavati klavire

1766. među prvim skladbama ikad napisanim za klavir, izlazi zbirka Johna Burtona (Yorkshire) 10 sonata za pianoforte

1767. na koncertu u Londonu klavir je korišten kao pratnja pjevaču

1768. prvi javni koncert na klaviru održao je J. C. Bach u Londonu (na klaviru Zumpe)

1774. John Brent izrađuje klavir u SAD-u, u Philadelphiji

1777. Broadwood izrađuje klavire u Engleskoj (do 1800. godine oko 400 godišnje),
Érard u Francuskoj i Stein u Njemačkoj

1783. Broadwood je izumio desni (sustain) pedal koji omogućava produžavanje
trajanja zvuka tonova koje pijanist odsvira na klaviru; pritiskom desnog pedala
desnom nogom (na današnjim klavirima s više od dva pedala on je prvi s desne
strane) mehanizam podiže prigušnice tona nekoliko centimetara iznad klavirskih
žica i tonovi (žice), nakon što su odsvirani, nastavljaju zvučati (titrati); puštanjem
pedala prigušnice padaju natrag na žice i tako ponovo ostvaruju svoju uobičajenu
funkciju – prekid tona

1795. klavir ulazi u engleski kraljevski orkestar umjesto čembala

1816. Broadwood šalje svoj klavir od šest oktava Beethovenu²⁴

1820. u Engleskoj je patentiran prvi potpuno metalni okvir u klaviru

1821. Érard je izumio dvostruki povratni mehanizam – dvostruku repeticiju (između
klavirske tipke i batića koji udara po žicama klavira)

1840. klavir dobiva pun opseg od sedam oktava

(Isherwood, 1983, 14).

1853. njemački graditelj klavira Heinrich E. Steinweg (kasnije mijenja ime u Henry E.
Steinway) osnovao je u New Yorku američku (kasnije američko-njemačku: New
York/Hamburg) tvornicu za izradu klavira Steinway & Sons, čiji su klaviri i danas među
najpoznatijim i najcjenjenijim klavirima na svijetu.

Slika 1. prikazuje koncertni klavir Steinway&Sons, Model D 334986.

---

²⁴ Radi se o modelu Broadwood iz 1816. koji je Beethovenu poslan krajem 1817., a on ga je dobio početkom 1818. godine.

Slika 1: *Steinway&Sons Model D – koncertni klavir*

Pijanino – uspravni klavir – je izumljen u Engleskoj. Patentirao ga je 1811. Robert Wornum, koji ga je 1826. i dodatno usavršio (Muzička enciklopedija, 1974). Budući da takav instrument nije zahtijevao velike prostore, a zadržao je dobar dio zvučnosti velikog klavira, bio je veoma popularan za kućnu upotrebu kako nekad tako i danas²⁵.

Slika 2: *Yamaha pijanino – U serija*

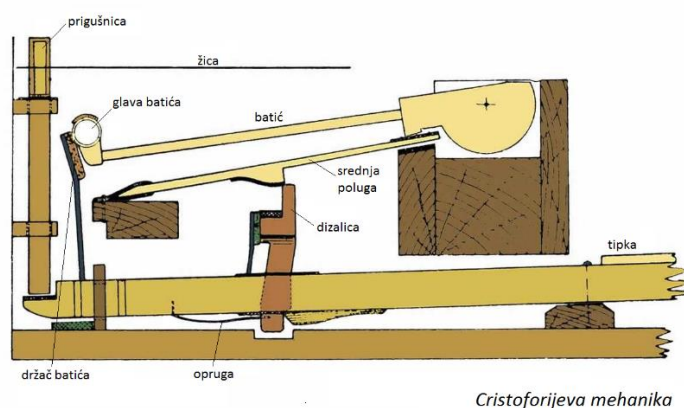
---

²⁵ Brđanović, Davor doc.dr.sc. „Klavir-nastanak i razvoj instrumenta: zapostavljena tema u klavirskoj pedagogiji u srednjoj glazbenoj školi“.

Slika 3: *Cristoforijev fortepiano iz 1720. godine*

Klavir je žičano glazbalo s tipkama gdje se zvuk dobiva udaranjem batića na žice. Sastoji se od drvene rezonantne škrinje na trima nogama, oblikovane poput krila ili vodoravno položene harfe; u škrinji je metalni okvir na kojem su razapete žice te mehanizam s batićima, a s prednje, šire strane smještena je klavijatura. Pritiskanjem tipki pokreću se poluge s batićima, koji udarcima o žice proizvode zvuk. Žice su ugođene prema jednako temperiranom sustavu na 88 tonova, a klavijatura obuhvaća 7 oktava i jednu malu tercu, na koncertnome glasoviru (2A–c5). U svakoj oktavi ima 12 tipki: 7 duljih, bijelih, koje odgovaraju osnovnim dijatonskim tonovima (c–d–e–f–g–a–h), i 5 kraćih, crnih tipki, umetnutih povišeno, koje odgovaraju kromatskim tonovima (des/cis–es/dis–ges/fis–as/gis–b/ais). Ispod klavijature nalaze se pedali, koji služe za mijenjanje volumena i jačine tona²⁶.

Slika 4: *Cristoforijeva mehanika klavira*

²⁶ Klavir. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. pristupljeno 19.7.2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/klavir>.

8. Provođenje istraživanja

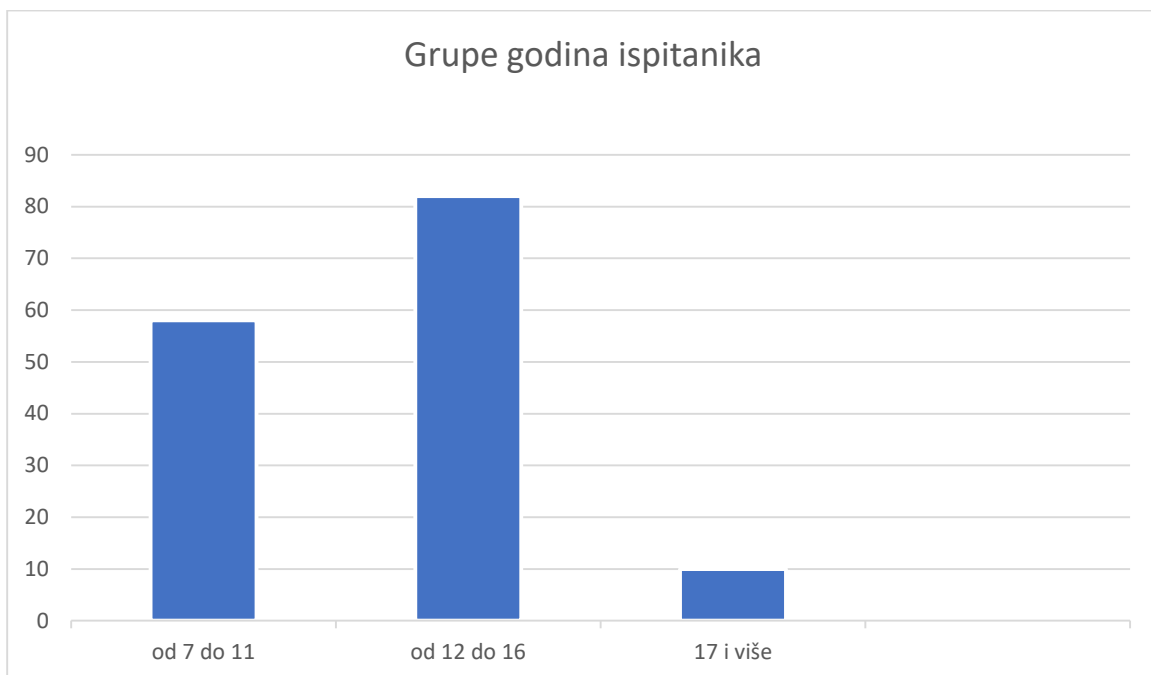
U svrhu postavljanja osnovnog cilja i problema istraživanja u ovom radu, provedli su se razni postupci prikupljanja podataka. Provelo se anketiranje učenika u osnovnim i srednjim glazbenim školama, provelo se i anketiranje učitelja, također u osnovnim i srednjim školama te intervjuiranje. Ovo provođenje i prikupljanje podataka izrazito je bitno za postavljanje hipoteza istraživanja koje će biti prikazane u nastavku rada.

8.1. Anketiranje učenika

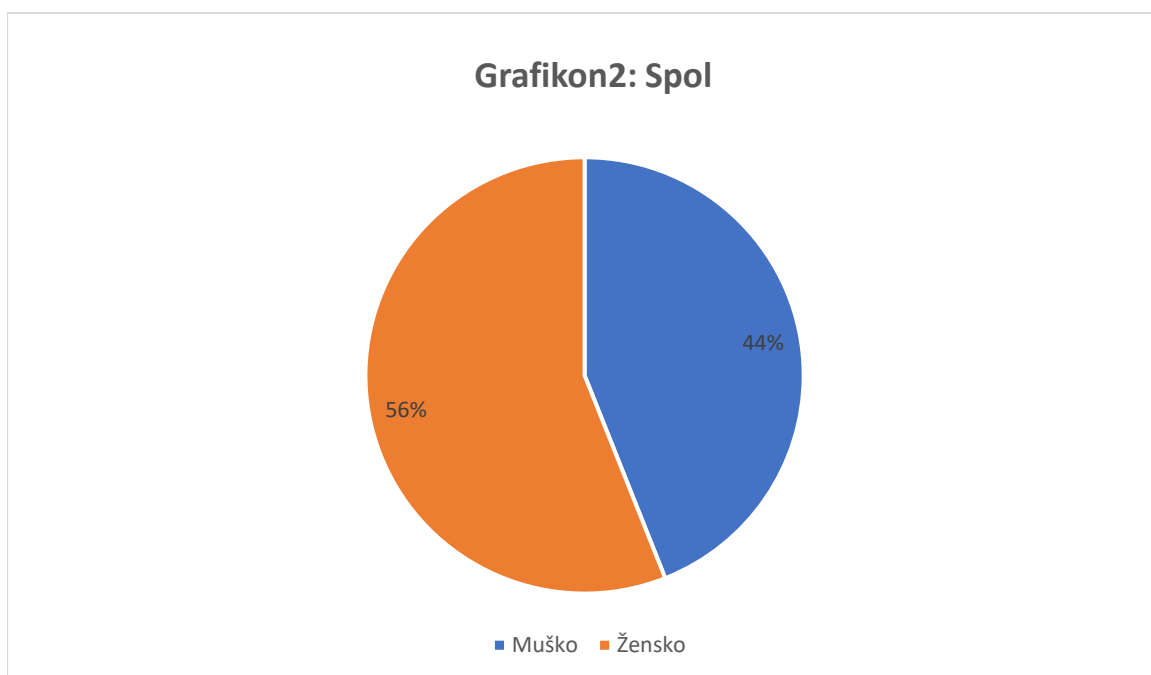
Anketiranje učenika provedeno je na uzorku od 150 djece u 5 osnovnih i srednjih glazbenih škola u Hrvatskoj i to: Umjetnička škola Miroslav Magdalenić Čakovec, Glazbena škola Alberta Štrige Križevci, Glazbena škola Ludbreg, Osnovna škola Novi Marof – osnovno glazbeno obrazovanje i Glazbena škola u Varaždinu. Kako je većina ispitanih učenika maloljetna, zatražena je i upućena suglasnost ravnateljima škola za odobrenjem anketiranja. Anketa je bila anonimna, a pitanja su uglavnom bila otvorenog tipa. Ovakav tip pitanja omogućio je da učenici u potpunosti izraze svoja mišljenja bez ograničenja. Koristila se i Likertova ljestvica u provođenju anketiranja i to na bazi 5 ponuđenih stupnjeva. Istraživanje je bilo korisno jer su učenici mogli izraziti svoje stavove i mišljenja o različitim temama. Anketni obrasci bili su podijeljeni učenicima u njihovim školama odmah nakon sastavljanja. Ovakvo istraživanje pokazalo se izrazito korisno jer su se na njihovim pitanjima, postavile i glavne hipoteze.

U provođenju anketiranja, prvo su nas zanimale godine ispitanika koje smo podijelili u tri grupe, te njihov spol. Prva grupa ispitanika je bila od 7 do 11 godina starosti i tu smo dobili uzorak od 58 učenika. Zatim slijedi najbrojnija skupina ispitanika u rasponu od 12 do 16 godina starosti. Njih je bilo ukupno 82 učenika. Naposljetku, u grupi od 17 godina starosti i više, bilo je 10 učenika. Zanimalo nas je također u kojoj županiji učenici žive i pohađaju školu, te naziv njihove škole ili ustanove. Nadalje, zanimala nas je zastupljenost instrumenata koje učenici sviranju na nastavi, kao i zastupljenost korepetitora na nastavi, te natjecanjima ili priredbama.

Grafikon 1. prikazuje zastupljenost učenika prema godinama.

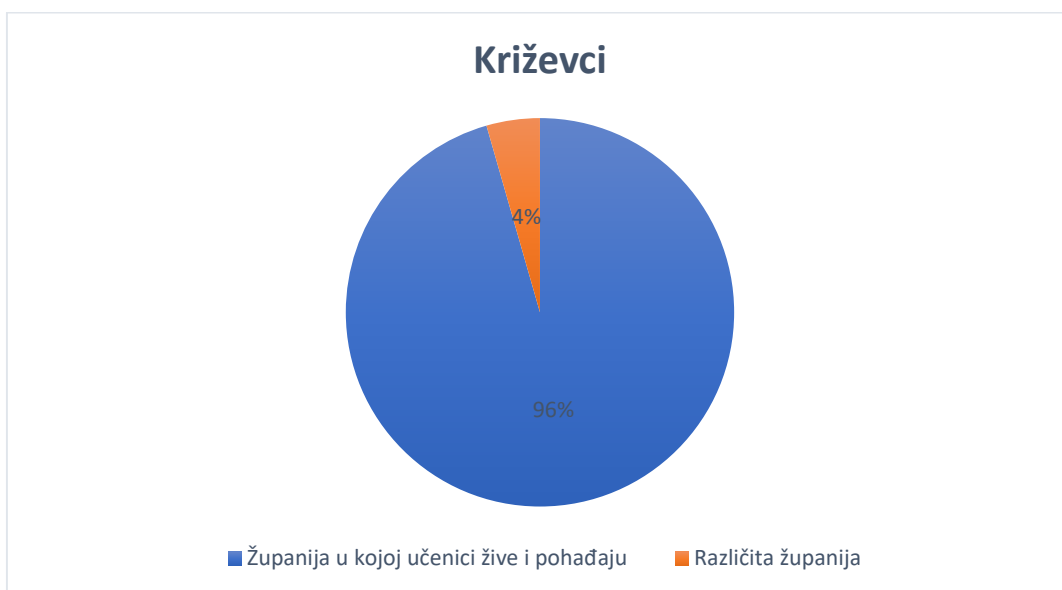
Grafikon 1: Zastupljenost učenika prema godinama

Grafikon 2: Zastupljenost učenika prema spolu

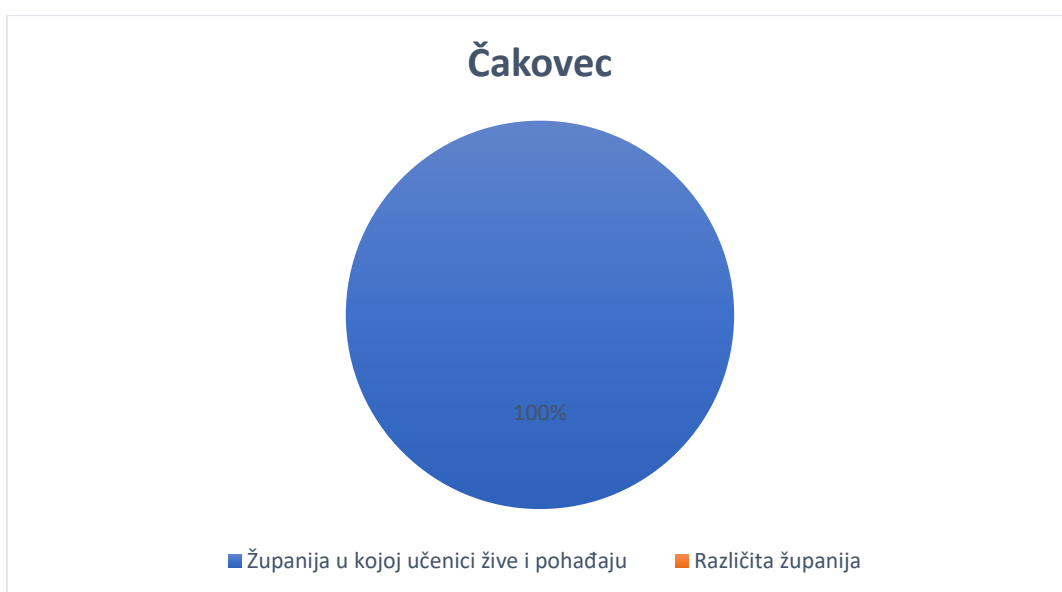

Grafikon 2. prikazuje zastupljenost učenika prema spolu. Od 150 anketiranih učenika 56% je ženskog , a 44% muškog spola.

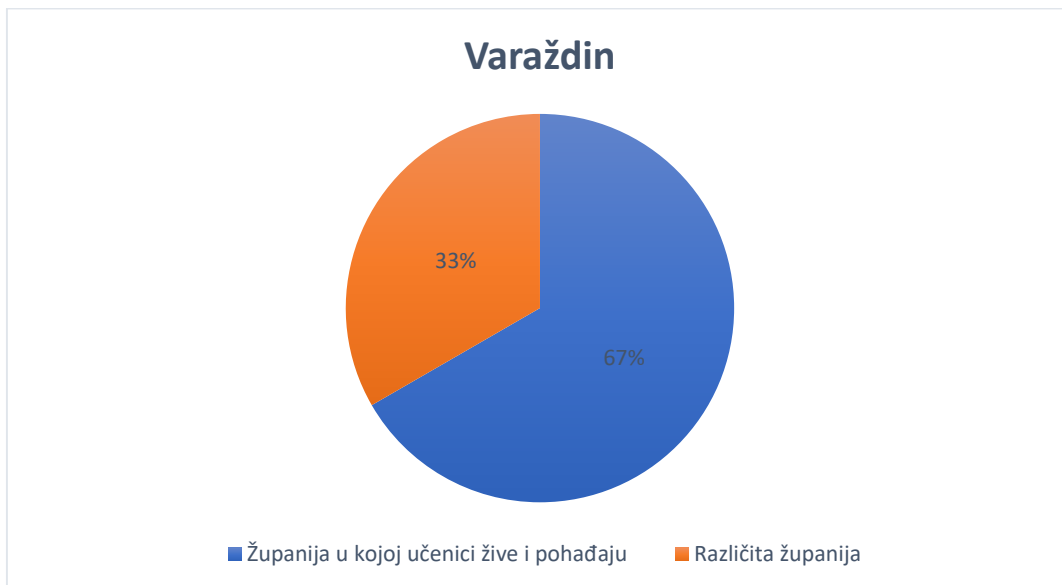
Grafikon 3: Zastupljenost učenika u školi prema županijama u kojima žive i županijama u kojima pohađaju nastavu-Križevci

U Glazbenoj školi Križevci, 96% ispitanika živi i pohađa glazbenu školu u istoj županiji, dok samo 4% ispitanika živi u različitim županijama u odnosu na pohađanje nastave.

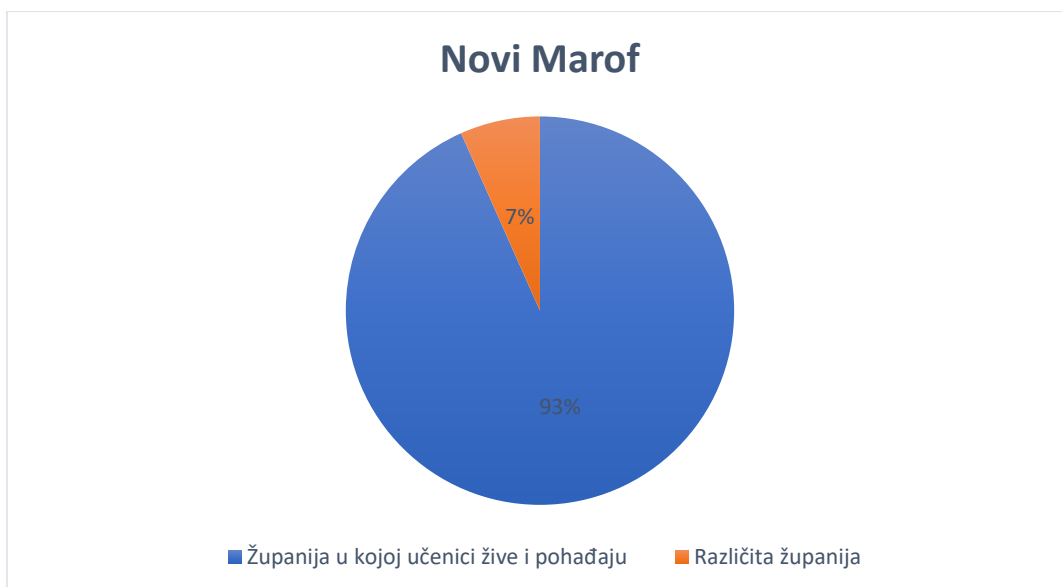
Grafikon 4: Zastupljenost učenika u školi prema županijama u kojima žive i županijama u kojima pohađaju nastavu-Čakovec

U Čakovcu, svi ispitanici žive u istoj županiji gdje i pohađaju školu (100% ispitanika).

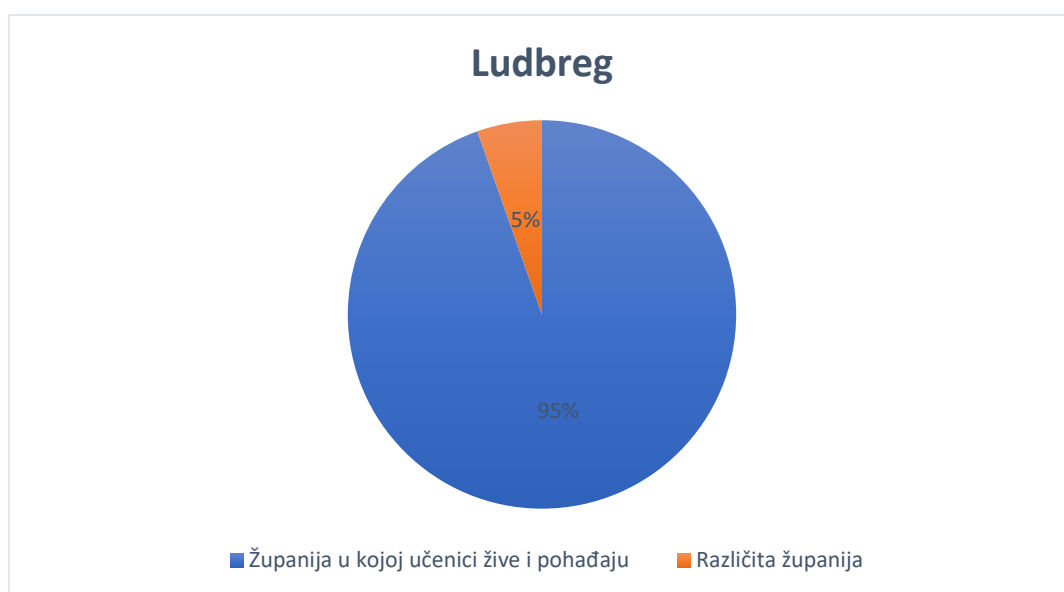
Grafikon 5: Zastupljenost učenika u školi prema županijama u kojima žive i županijama u kojima pohađaju nastavu-Varaždin

U Glazbenoj školi u Varaždinu 67% ispitanika živi i pohađa glazbenu školu u istoj županiji, dok 33% ispitanika živi u različitim županijama u odnosu na pohađanje nastave.

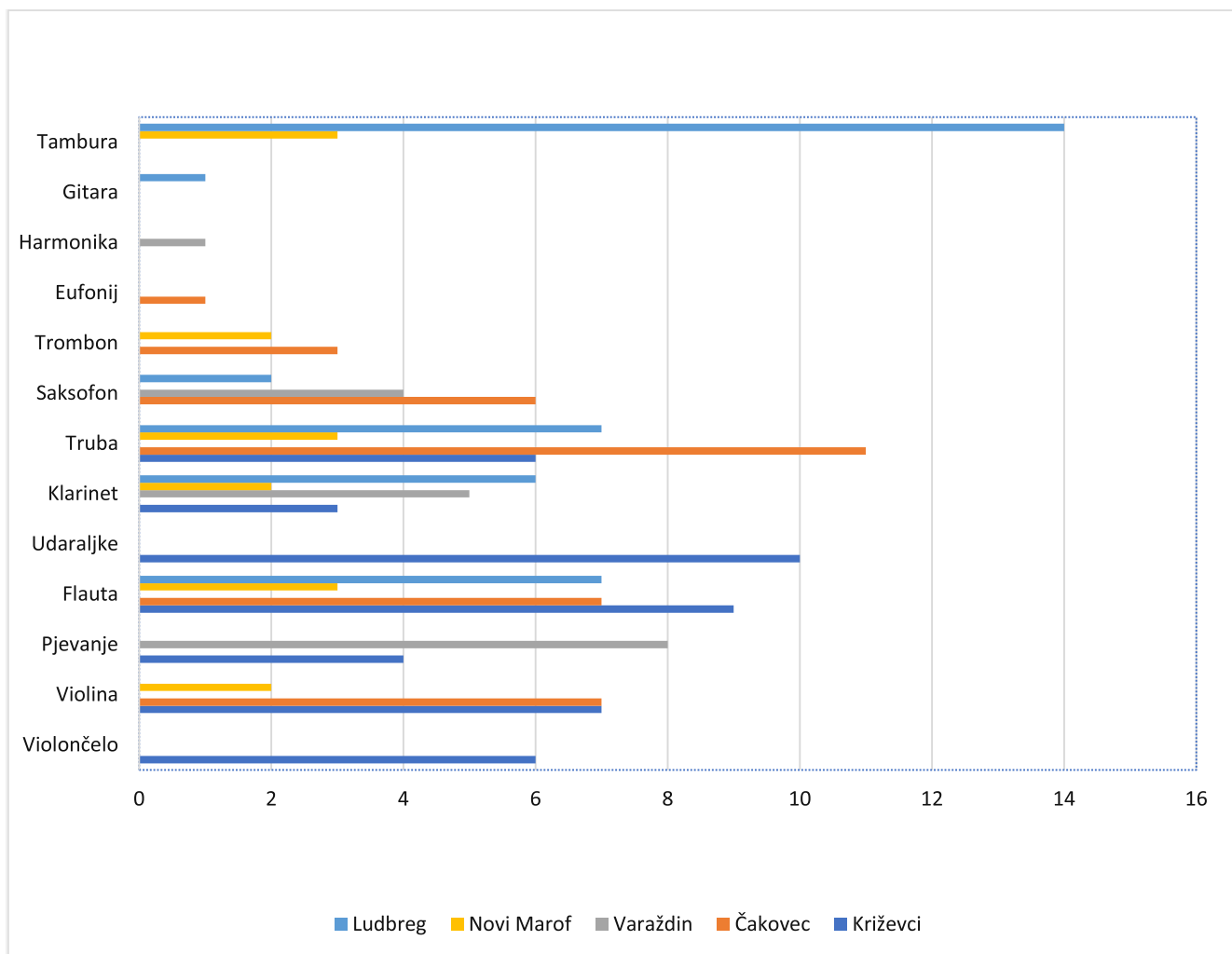
Grafikon 6: Zastupljenost učenika u školi prema županijama u kojima žive i županijama u kojima pohađaju nastavu-Novu Marof

U Glazbenoj školi u Novom Marofu 93% ispitanika živi i pohađa glazbenu školu u istoj županiji, dok 7% ispitanika živi u različitim županijama u odnosu na pohađanje nastave.

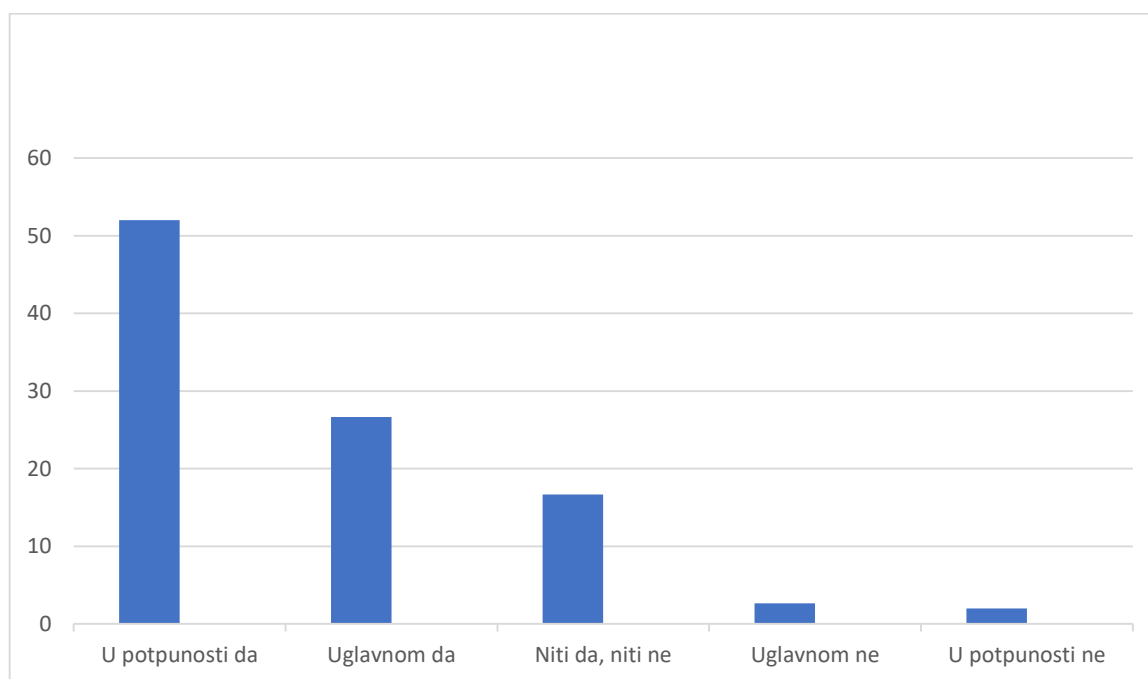

Grafikon 7: Zastupljenost učenika u školi prema županijama u kojima žive i županijama u kojima pohađaju nastavu-Ludbreg

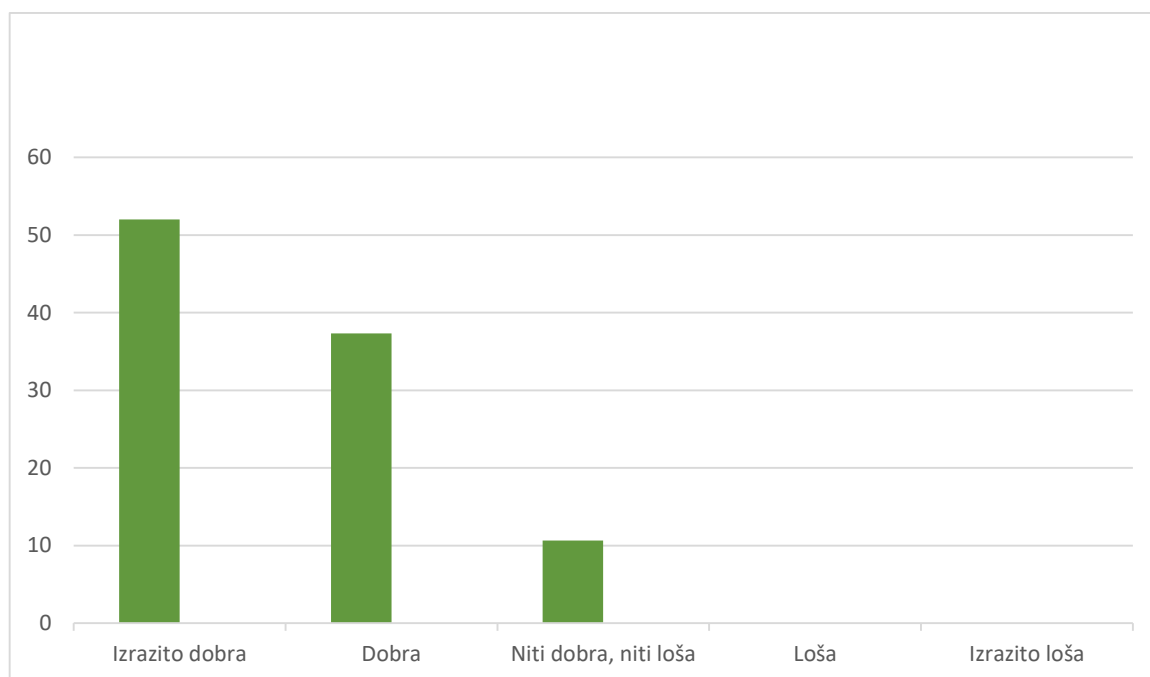
U Glazbenoj školi u Ludbregu 95% ispitanika živi i pohađa glazbenu školu u istoj županiji dok, 5% ispitanika živi u različitim županijama u odnosu na pohađanje nastave.

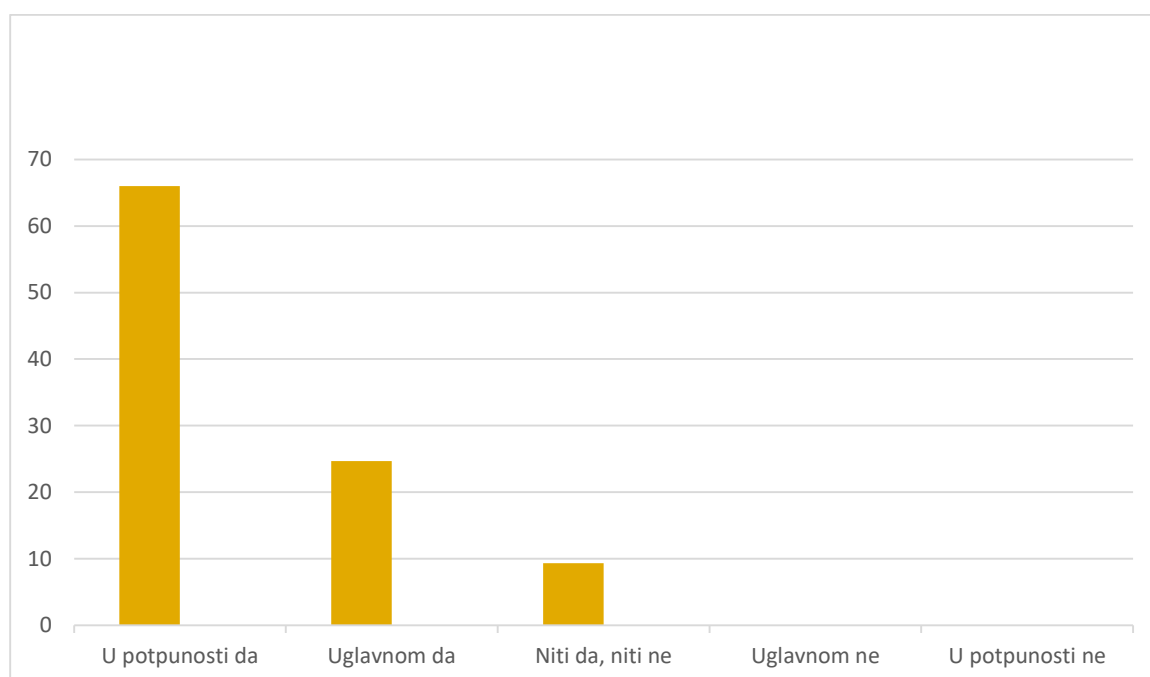
Grafikon 8: Zastupljenost instrumenata i učenika po školama

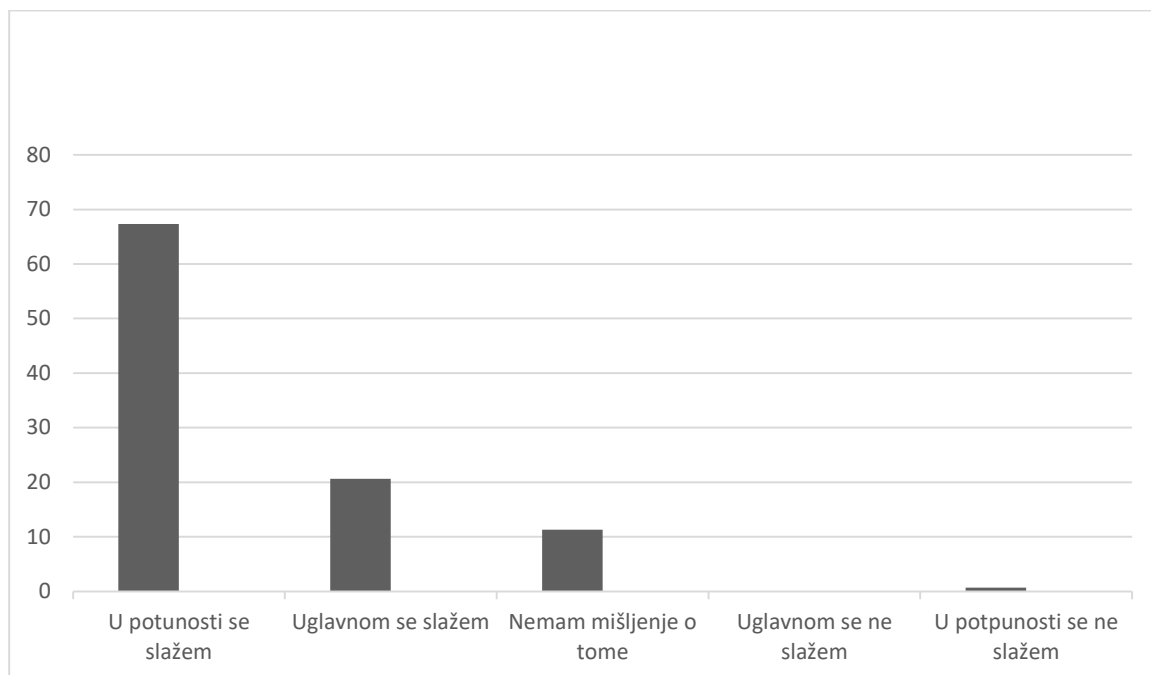
Grafikon 9: Prikaz zadovoljstva nastupanja učenika uz korepetitora

Grafikon 10: Prikaz zadovoljstva ostvarene komunikacije s korepetitorom

Grafikon 11: Prikaz zadovoljstva ostvarene suradnje i preporuke korepetitora prema drugim učenicima i glazbenicima

Grafikon 12: Prikaz važnosti korepetitora u glazbeno-obrazovnom sustavu

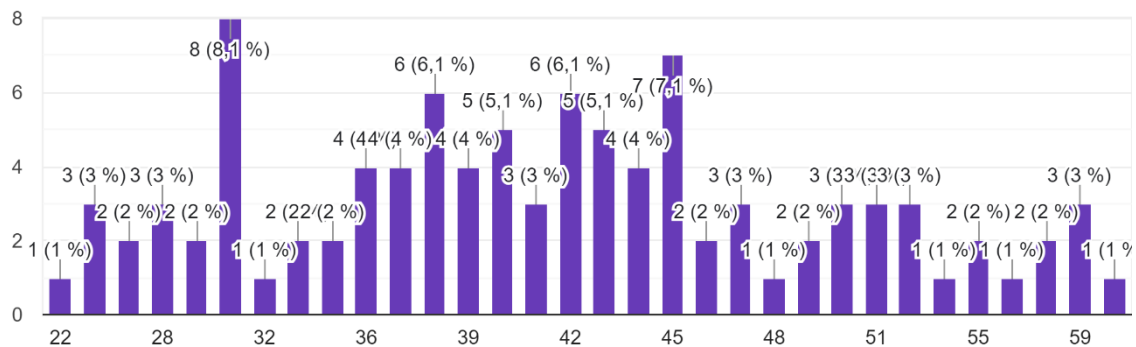
8.2. Anketiranje učitelja

Anketiranje učitelja provedeno je na uzorku od ukupno 100 ispitanika i to iz raznih škola i glazbenih ustanova diljem Republike Hrvatske i inozemstva, a provedeno je putem online obrasca „Google forms“.²⁷ Pitanja su bila uglavnom otvorenog i zatvorenog tipa, kao i nekoliko pitanja u kojima se koristila Likertova skala. Cilj anketiranja je bio dobiti jasne i precizne odgovore, koji će biti okosnica za dobivanje kvalitetnih rezultata istraživanja.

²⁷ „Google Forms“ je softver za administraciju anketa uključen kao dio besplatnog, web-baziranog paketa Google Docs Editors koji nudi Google.

Koliko imate godina?

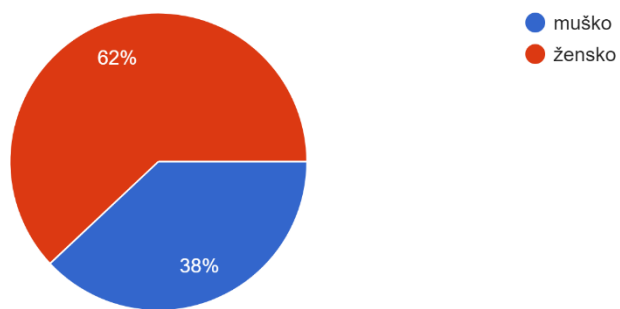
99 odgovora

Grafikon 13: Zastupljenost ispitanika prema godinama starosti

Vaš spol

100 odgovora

Grafikon 14: Zastupljenost ispitanika prema spolu

<i>Tabela 2: Popis županija i ostalih mjesta u kojima žive ispitanici</i>	
Grad Zagreb	Osječko-baranjska
Varaždinska	Bjelovarsko-bilogorskoj
Međimurska	Krapinsko-zagorska
Zagrebačka	Varaždinska
Splitsko-dalmatinska	Koprivničko-križevačka
Požeško-slavonska	Republika Slovenija
Istarska	Primorsko-goranska
Zadarska	Graz
Splitsko-dalmatinska	Skopje, Sjeverna Makedonija
Dubrovačko-neretvanska	
Osječko-baranjska	

<i>Tabela 3: Popis županija i ostalih mjesta prema zaposlenju ispitanika</i>	
Grad Zagreb	Dubrovačko-neretvanska
Varaždinska	Vukovarsko- srijemska
Međimurska	Osječko-baranjska
Zagrebačka	Bjelovarsko-bilogorska
Istarska	Krapinsko-zagorska
Splitsko-dalmatinska	Ormož
Koprivničko-križevačka	Osječko-baranjska
Požeško-slavonska	Graz
Samostalni umjetnik	Skopje, Centar
Zadarska	Ličko-senjska
Dubrovačko-neretvanska	

Tabela 4: *Popis škola ili ustanova u kojima rade ispitanici*

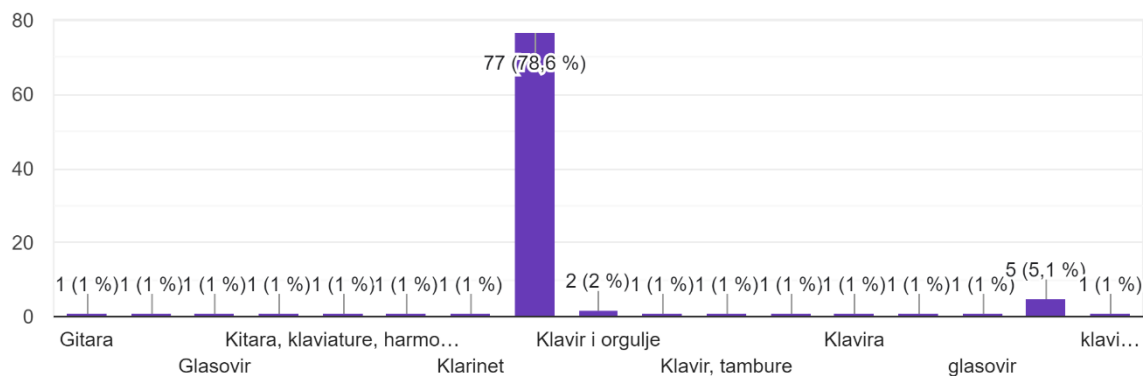
Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu	Elly Bašić
Glazbena škola u Varaždinu	Yamaha Music School
Umjetnička škola Fortunat Pintarić Koprivnica	Glazbena škola Brune Bjelinskog Daruvar
Glazbena škola Dugo Selo	Zagrebačko gradsko kazalište Komedija
Umjetnička škola Miroslav Magdalenić Čakovec	Umjetnička škola Franje Lučića
Glazbena škola Alberta Štrige Križevci	Gornjogradska gimnazija
Glazbena škola Požega	Gimnazija Ormož
Sveučilište Sjever	Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet
Glazbeno učilište Elly Bašić	Glazbena škola Jastrebarsko
UŠ F. Lučića	Glazbena škola Pavla Markovca
GŠ Ivana Matetića-Ronjgova Pula	Plesna škola Silvija Hercigonja
MA Zagreb i MA Pula	Srednja škola Pazin
ADU	OŠ Tituša Brezovačkog
Glazbena škola Blagoje Bersa Zadar	Oš Martijanec
OGŠ "Lovro pl. Matačić" Omiš	Volksschule Feldkirchen
Glazbena škola "Josip Hatze"	OGŠ pri OŠ I.G.Kovačić
Ogš R.Matza	Privatno
Umjetnička škola Luke Sorkočevića, Dubrovnik	Križevačka eparhija
Glazbena škola Josipa Hatzea / UMAS	Škola pjevanja Prosodion
GŠ Vatroslava Lisinskog Zagreb	Glazbena udruga Arija,
Glazbena škola Josipa Runjanina Vinkovci	Samostalni umjetnik
Škola za klasični balet	Udruga Festival
Ga Franje Kuhača Osijek	DMBUC „Ilika Nikolovski - Luj", Skopje
GŠ B.Bjelinskog Daruvar	Glazbena škola Vjenceslava Novaka
OGŠ pri OŠ Ksavera Šandora Gjalskog Zabok	
UŠBM	
Gimnazija Ormož	

Tabela 5: *Popis funkcija ili zvanja ispitanika u školi ili ustanovi*

Korepetitor	Prof. klavira i korepetitor pjevača i suvremenog plesa
Nastavnik klavira	Umjetnički savjetnik
Umjetnički savjetnik	Korepetitor za puhače, pjevače i udaraljke i Nastavnik klavira
Nastavnica klavira	Profesor klavira / korepetitor na duhačkom odjelu – saksofoni
Viši umjetnički suradnik	Nastavnica klavira i korepetitorica
Učitelj klavira	Nastavnik i korepetitor
Nastavnik klavira i korepeticije	Akademski muzičar i profesor klavira
Docent	Voditelj škole pjevanja, vokalni trener
Profesor klavira	Predsjednik, samostalni umjetnik
Prof. Klavira – korepetitorica	Nastavnica savjetnica
Voditelj Korepeticije, umjetnički savjetnik	Učitelj
Naslovni predavač	Korepetitor, producent, skladatelj
Prof. mentor klarineta	Nastavnik klavira, pročelnik klavirskog odjela
Profesor klavira i korepeticije	Prof. glazbene umjetnosti
Profesor solo pjevanja	Viši umjetnički suradnik
Profesor glasbe	Nastavnik klavira u zvanju prof. savjetnik/pročelnik odjela
Pijanist-korepetitor	Nastavnica klavira
Klavirist/korepetitor	Učitelj klavira i korepeticije
Profesorica korepeticije i klavira obligatno	Profesor klavira/korepetitor
Doc.dr.sc., mr.art.	Nastavnica klavira i korepetitorica plesa
Nastavnica klavira i korepeticije	Profesor
Izvanredni profesor	Učitelj klavira i korepeticije
Učitelj/korepetitor	Nastavnik tambure i orkestra
Prof. Klavira i korepetitor	Profesor klavira, korepetitor
Korepetitor i nastavnik klavira	Voditelj ureda za crkvenu glazbu
Umjetnički savjetnik	
Nastavnik klavira i korepeticije	
Profesorica klavira	
Profesorica Glazbene umjetnosti	
Učitelj glazbene kulture	
Učitelj gitare	
Učitelj/nastavnik	
Profesor	

Koji instrument svirate?

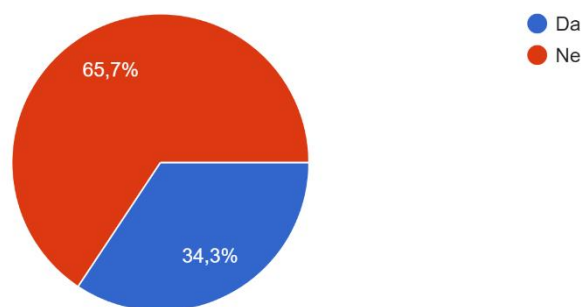
98 odgovora

Grafikon 15: Zastupljenost instrumenata koje ispitanici sviraju

Je li korepeticija vaš primarni posao?

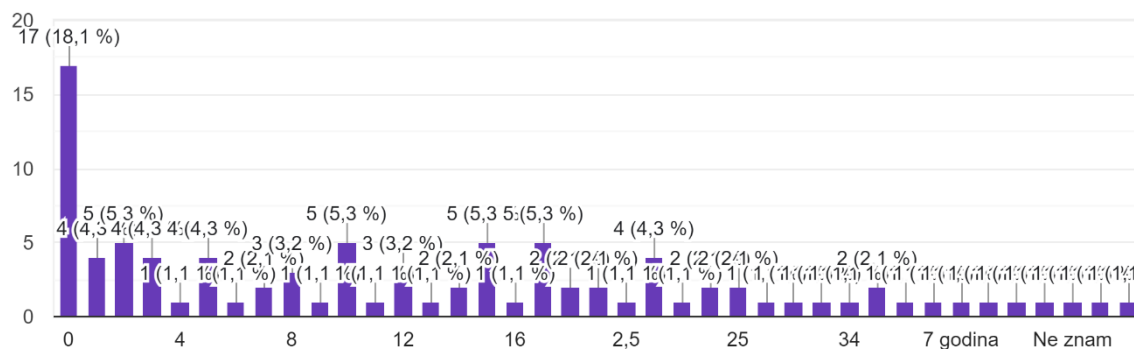
99 odgovora

Grafikon 16: Zastupljenost korepeticije u radu ispitanika

Upišite broj godina staža isključivo u korepticiji

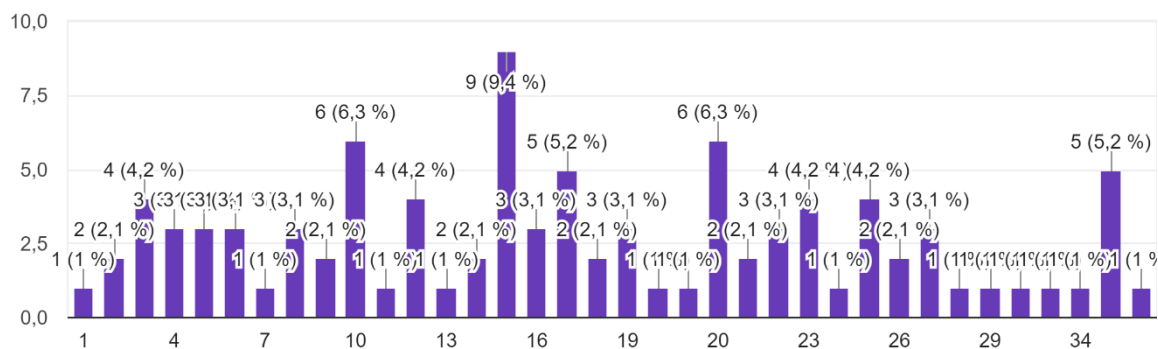
94 odgovora

Grafikon 17: Provedene godine staža ispitanika isključivo u korepticiji

Upišite broj godina ukupnog radnog staža

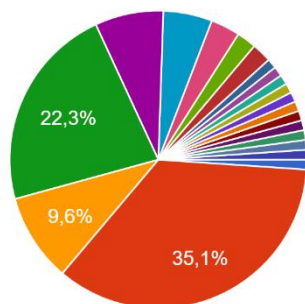
96 odgovora

Grafikon 18: Prikaz ukupnih godina radnog staža ispitanika

Koje skupine instrumenata najčešće korepetirate?

94 odgovora

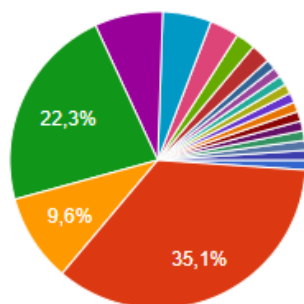

- Udaraljke
- Puhači
- Gudači
- Solo pjevanje
- Tamburaši
- Zbor
- Ples
- Ne korepetiram

▲ 1/3 ▼

Koje skupine instrumenata najčešće korepetirate?

94 odgovora

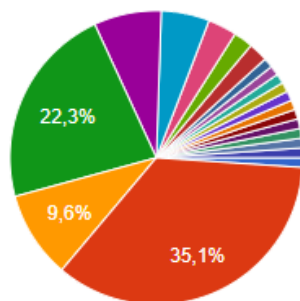

- Gitara
- Klavir
- Suvremeni ples i klasični balet
- Nemam korepeticiju
- Plesaci
- ništa
- svoje učenike ponekad
- Ritmika, Suvremeni ples

▲ 2/3 ▼

Koje skupine instrumenata najčešće korepetirate?

94 odgovora

- Redovito korepetiram tri odjela, flaute, violine i tambure
- Gudaci, zbor
- solisti
- Podjednako puhači i tamburaši

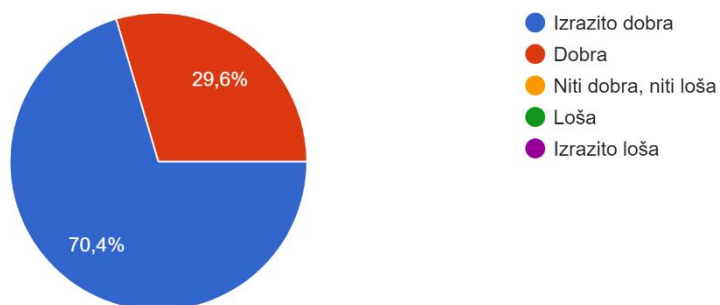
▲ 3/3 ▼

Grafikon 19: Zastupljenost instrumenata u korepeticiji

Tabela 6: Individualne preferencije ispitanika u korepeticiji (Koji instrument volite najviše korepetirati?)	
Saksofon	Rog
Solo pjevanje	Čelo
Trombon	Viola
Gudači	Sve podjednako
Violine	Svejedno
Glas	Klarinet, oboa
Klarinet	Violina, violončelo
Ples	Bilo koji instrument
Violončelo	Gitara
Udaraljke	Orgulje
Tambure	Pjevače
Flaute	Pjevanje
Truba	Viola, Violina
Limene puhače	Ne korepetiram
Violinu, solo pjevače	Puhačke
Klarinet i saksofon	Najviše volim korepetirati nastavu klasičnog
Duhaće	baleta i ritmiku
Flauta, cello	Svejedno
Sve	Ritmika
Ne mogu se odlučiti, ovisi o repertoaru.	Kitara
Zbor	Balet
Gudače i pjevače	Ne korepetiram instrumente

Kakva je vaša komunikacija s učenicima?

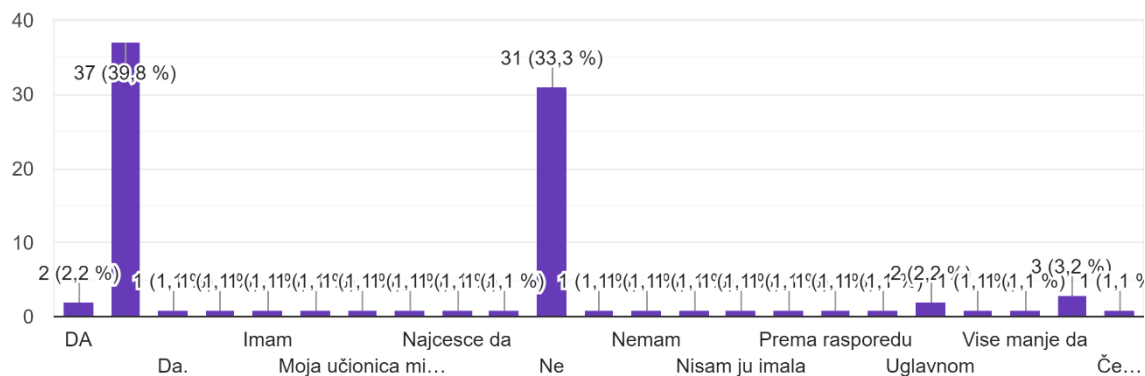
98 odgovora

Grafikon 20: Ostvarena komunikacija prema učenicima

Da li u školi ili ustanovi imate uvijek na raspolaganju učionicu za vježbanje korepeticije?

93 odgovora

Grafikon 21: Postotak raspoloživosti učionica za vježbanje korepeticije

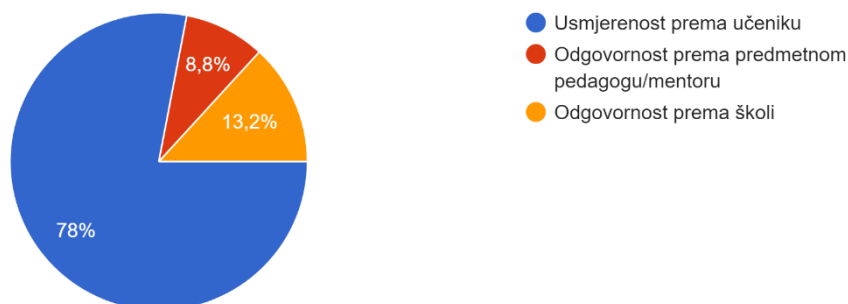
Tabela 7 : Uvjerenost korepetitora za napredovanjem na poslu

(Da li ste uvjereni da na svojem poslu korepetitor može napredovati?)

<p>Da</p> <p>Da, naravno.</p> <p>Apsolutno da</p> <p>Ne</p> <p>Više od savjetnika ne</p> <p>Ne može – ravnatelj mi je zabranio da idem na stručni skup. Dva dana sam dolazila u tajništvo da tražim odobrenje, nikog nije bilo unutar radnog vremena, a ravnatelj me optužio da lažem.</p> <p>Jesam</p> <p>Mogu napredovati u sviračkom smislu, kao profesor i kao izvođač, ali u nekom smislu u sustavu i ne baš/nisam dovoljno upućena.</p> <p>Napredovanje često ovisi o ravnatelju</p> <p>U sklopu sustava ne, samo vlastitim zanimanjem za predmet</p>	<p>Nisam sigurna, možda</p> <p>Može u svom osobnom profesionalnom životu, teže financijski</p> <p>Može</p> <p>Svakako ako želi</p> <p>Možda</p> <p>Nisam</p> <p>U Hrvatskoj ne</p> <p>Ne</p> <p>Samo u smislu da kvalitetnije korepetira, ne u smislu rasta plaće</p> <p>Mislim da</p> <p>Ne, zahvaljujući administraciji</p> <p>Ne znam</p>
---	--

Što vas motivira kad korepetirate?

91 odgovor

Grafikon 22: Postotak motiviranosti u korepeticiji

Tabela 8: Emotivna iscrpljenost korepetitora u radu

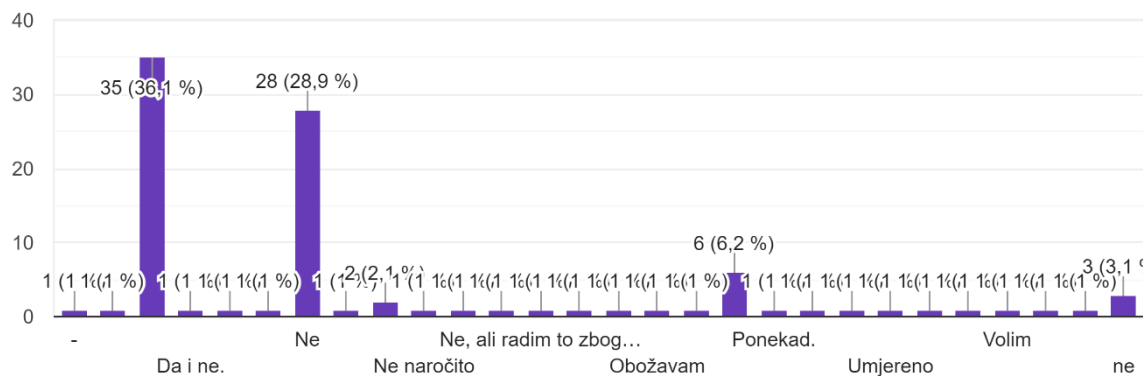
(Je li vaš posao emotivno iscrpljujući?)

Da	Da, emotivno i fizički.
Ne	Naravno.
Ponekad	Dogodilo se da nakon cijelog dana držanja nastave na koncertu moram pratiti sat vremena što je psiho-fizički bilo teško jako
Donekle	Zahtjevan je
Da, ali i emotivno ispunjavajući	Povremeno
Često	Može biti.
Ponekad naporan i zahtjevan.	Više psihički nego emotivno
Ne toliko	I da i ne
Ne, nemam puno sati korepeticije, samo 4 tjedno.	Jest, ali u pozitivnom smislu.
Nije	Jest
Korepeticija mi je bila jedno od najstresnijih zaduženja	Rijetko
Kako kad, uglavnom ne	Ponekad, ali uglavnom me veseli
Nemam dovoljno iskustva u nastavi korepeticije za odgovor.	Itekako
Da, često	

Da li volite učestvovati na natjecanjima?

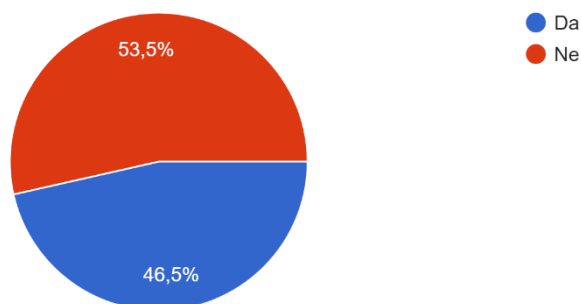
97 odgovora

Grafikon 23: Postotak zastupljenosti korepetitora na natjecanjima

Da li ste ikada negdje bili angažirani kao službeni korepetitor?

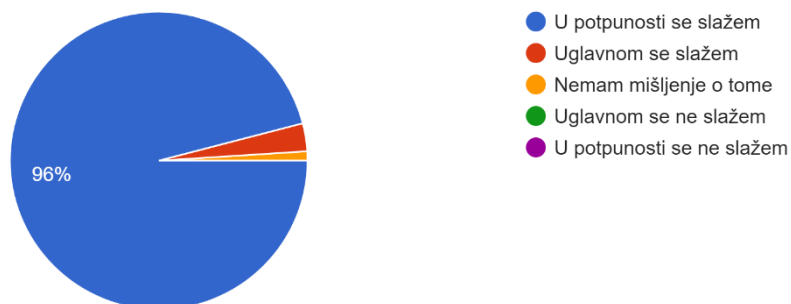
99 odgovora

Grafikon 24: Postotak zastupljenosti korepetitora u službenoj korepeticiji

Da li smatrate da su korepetitori važna pedagoška potpora ka učenju i općenito uživanju u glazbi?

99 odgovora

Grafikon 25: Važnost korepetitora u glazbeno-obrazovnom sustavu

8.3. Intervju

Veliku važnost za ovaj završni rad ima i intervju koji smo proveli s ravnateljem i profesorom klavira Glazbene škole u Varaždinu, gospodinom Davorom Matačićem. U nastavku rada donosimo cijeli intervju.

Na koliko natjecanja Glazbena škola Varaždin sudjeluje kao domaćin, odnosno organizator i koje bi posebno izdvojili? *„Izdvojio bih naša dva glavna natjecanja koja organiziramo. To su međunarodno natjecanje pijanista – Memorijal Jurica Murai (Murai Grand Prix), a drugo natjecanje je Varaždin Woodwind and Brass. To su naša dva glavna natjecanja koja su pokrenuta 2014 godine, a imali smo ideju svake godine organizirati, no ubrzo se pokazalo da će nam to biti preveliki organizacijski teret. Naravno, svako natjecanje zahtijeva određeno korištenje prostora, instrumenata, pa čak i angažman dodatnih nastavnika i stručne službe i administracije. Fantastičan rezultat i odaziv na ta natjecanja je rezultirao otrežnjenjem, da se tako izrazim, gdje smo mi u stvari uvidjeli da možemo ići samo s jednim natjecanjem po školskoj godini te smo donijeli odluku o bijenalnom održavanju natjecanja, znači, svake godine jedno natjecanje“.*

Na koliko približno natjecanja idu učenici vaše škole? *„Naša namjera je bila da i našim učenicima omogućimo natjecanja u vlastitoj školi, ali naravno da potičemo učenike da sudjeluju na nekim drugim natjecanjima. Moramo biti svjesni da se natjecanja razlikuju, pogotovo ta glazbena natjecanja su izrazito različita po kriterijima, po klasifikaciji, težini natjecanja. Naša natjecanja spadaju u profesionalnija, teža natjecanja. Ali postoje i mnoga natjecanja koja su i bliže i dalje te ih možemo nazvati i motivacijskim, lakšim natjecanjima. Bitno je da svaki učenik zna svoj put i zbog čega se prijavljuje na određeno natjecanje, jer osim natjecateljskog karaktera, ono treba biti i dobro metodički postavljeno. Natjecanje može biti jedan dobar podstrek za savladavanje određenog programa, može biti alat kako bi se došlo kasnije do nekakvog cilja u smislu interpretacije, boljeg i bržeg savladavanja gradiva ili na kraju krajeva, stavljanja u kontekst samog sebe i vlastite interpretacije u odnosu na neke druge muzičare iz drugih škola ili iz drugih država. Naši učenici pohađaju brojna natjecanja. Govorimo o desecima raznih natjecanja kojih ima diljem Hrvatske, a i u inozemstvu“.*

Koje skupine instrumenta su najzastupljenije na natjecanjima? „Definitivno se tu vidi nekakvo ogledalo same strukture koja je zastupljena, odnosno broja učenika koji pohađaju određeni instrument. Pa tako, naravno, klaviristi su najzastupljeniji i pohađaju pijanistička natjecanja. Njih ima najviše zasebno po toj nekakvoj strukturi kao učenika upisano u Glazbenu školu u Varaždinu. Nakon toga slijedi gitara, gudački instrumenti, puhači instrumenti, naravno, različiti. Kad smo govorili maloprije o puhačkom natjecanju, konkretno našem, to je izrazito veliko natjecanje i tu opet možemo raščlaniti njihovu razdiobu, pa je kod njih najpopularnija flauta. Dolazimo onda i do onih instrumenata koji možda imaju najmanje kandidata; tuba, fagot, oboa. To su instrumenti gdje ne brojimo ne znam kako velik broj natjecatelja“.

Kakvu to važnost ima za učenike, učitelje i školu? „Da, inače smatram da su natjecanja umjetnosti nužno zlo, pa čak i u nekom smislu anakrona. Sam pojam sviranja i natjecanja nekako ne ide skupa, nije sportska disciplina, ali natjecanja su izrazito bitna ako stavljamo suvremeno umjetničko obrazovanje u kontekst društvenih promjena današnjice pa i u budućnosti. Činjenica je da živimo u kompetitivnom vremenu i da smo podložni određenim izazovima. Učenici, nekad sami sebi stavljaju za zadatak da nastupe na određenom natjecanju, žele iskusiti taj jedan poseban duh i posebnu atmosferu koje svako natjecanje nosi, jer je to ipak razlika s obzirom na klasičan nastup. Razlika je natjecati se u odnosu na koncert. Svako natjecanje je promidžba za školu i to se danas može vidjeti po raznim objavama svih škola i institucija i pohvaliti se sa brojem nagrada koje su njihovi učenici osvojili u toj protekloj školskoj godini. Na taj način, naravno raste i imidž škole, odnosno vraćamo se i na učitelje koji su nezaobilazni faktor u toj cijeloj priči. Naravno, da onda i ti učitelji, koji su spremali djecu na natjecanje, također dobivaju i bodove kad se prijavljuju za napredovanje u struci. Naravno da je njihova percepcija drugačija, vidi se da su i oni vrlo predani i motivirani, jer pripremiti učenika za natjecanje podrazumijeva apsolutno dodatan angažman i to ne samo kozmetički, već možemo govoriti o puno dodatnih sati rada“.

Da li škola ima dovoljno korepetitora? „Teoretski gledano, ima, jer većini profesora klavira koji imaju ugovor sa školom, u ugovoru piše da su nastavnici klavira i korepeticije, što meni kao ravnatelju omogućava da sazovem sastanak te vidim koji bi od kolega bio nadležan ili zaslužan da preuzme nastavu korepeticije“.

Da li svaki učenik ima dovoljno vremena za vježbanje uz korepetitora? „*To je jako dobro pitanje! Nastava korepeticije i pitanje statusa korepeticije u umjetničkom obrazovanju je dosta nejasna te vapi za određenim promjenama unutar nastavnog plana i programa. Činjenica je da u srednjoj školi učenici imaju dosta dobru vremensku mogućnost za rad s korepetitorom. Kad je riječ o glavnom predmetu, to je zbilja dovoljno vremena, čak za neke instrumente možemo reći da je i previše. Ako uzmete u obzir korepeticiju u srednju školu, violiniste i solo pjevače. Za violinistu je možda premalo jer se svira cijeli program, violinski koncert, a jedan je sat i za jedne i druge. Za solo pjevače je možda čak i previše jer znamo i sami da vremenski završni ispit solo pjevača u prosjeku traje do 25 minuta. S druge strane, za violiniste i puhače završni ispit traje do sat vremena. Tu se vidi ta neka razlika. Pretpostavljam da je do nemoguće mijenjati, jer to bi podrazumijevalo puno raščlanjivanja cijele te satnice, što je gotovo pa nemoguće. U osnovnoj školi su neki drugi problemi i to koncepcije same satnice jer je praktički propisano, po meni, puno preveliki broj učenika za jedan sat korepeticije. U svakom slučaju, korepetitor će raditi puno više od jednog sata ako korepetira 25 učenika, iako govorimo o nešto lakšim programima“.*

Da li škola/učenici često imaju potrebe za angažiranjem službenog korepetitora za natjecanja? „*Ne često, ali smo imali. To se događa u situaciji kada imate korepetitora koji pokriva nekoliko katedri ili nekoliko profesora i kada imate paralelno različita događanja. Taj korepetitor ne može biti u nekom gradu na natjecanju, kao korepetitor jednom učeniku, ako on još mora biti u školi ili u nekom drugom gradu s nekim drugim učenicima. Tu onda postoji ili-ili, jer taj korepetitor, naravno, ne može biti na dva mjesta istovremeno. Tu onda postoji potreba za službenom korepeticijom, koju onda naravno rješavamo. Konkretno, sad smo imali sličnu situaciju baš sa solo pjevačima kad se jedna kolegica morala vratiti zbog jedne korepeticije za audiciju u Varaždinu. Morala se vratiti s natjecanja iz Splita, a učenica je morala ostati u Splitu, jer se plasirala u finale. To je bilo nenadano i jednostavno smo bili prisiljeni angažirati službenog korepetitora“.*

Da li korepetitori vaše škole imaju dovoljan broj soba za uvježbavanje programa?

„Ne, definitivno ne! Moramo reći iskreno da to nemaju niti nastavnici redovnih instrumenata. Imamo po nekoliko nastavnika koji dijele jednu učionicu. Nažalost, ista je stvar i s korepeticijom. U svakom slučaju, u budućnosti, nakon adaptacije škole, velika želja je i naravno potreba, da korepetitor ima svoju učionicu u kojoj će moći primati učenike po svojem rasporedu sati, gdje bi se mogla održavati proba i gdje bi korepetitori imali dovoljno vremena za uvježbavanje svojega programa. To bi trebao biti neki standard“.

Kako ocjenjujete suradnju vaše škole sa Sveučilištem Sjever?

„Ja bih otvoreno rekao da je suradnja izrazito dobra, da je poticajna. I sam imam određenu vrstu nastave s dvoje studenata i pretpostavljam da se oni ugodno osjećaju u našoj školi. Sreća je ta da studenti imaju mogućnost boravka i nastave u jutarnjim satima kada su neke učionice slobodnije, Manje je ugodno u popodnevnom satima kada je nama najveći pritisak učenika u našim prostorima, a zbog jednosmjenske nastave u osnovnoj školi, a i redovna je srednja škola. Mislim da još uvijek lijepo egzistiramo i mislim da je krasno da studenti Sveučilišta Sjever upravo neke kolegije mogu pohađati u našoj školi, jer je to prirodni slijed stvari, odnosno sinergija, ako uzmemo u obzir da je Glazbena škola u Varaždinu umjetnička institucija, a Sveučilište Sjever je tek nedavno krenulo s umjetničkim studijem“.

I na kraju, koji su daljnji planovi, ciljevi škole u budućnosti?

„Glavni cilj u smislu infrastrukture, odnosno onoga o čemu smo malo prije razgovarali, ti neki prostorni kapaciteti, kvaliteta boravka u zgradi, odnosno u školi, je upravo ta energetska obnova i dogradnja škole. Rad na tom projektu je konstantan. On nije toliko vidljiv javnosti, ali je on sveprisutan, zahtijeva puno vremena i truda i komunikacije s različitim akterima. Trenutačno smo u projektu izrade projektno-tehničke dokumentacije. To je jedan dugoročni cilj da ovaj prostor učinimo što kvalitetnijim za održavanje suvremene umjetničke nastave u smislu daljnjeg razvoja kapaciteta u glazbenoj školi u Varaždinu. Paralelno s tim treba raditi na otvaranju novih programa. Mi smo sada uspjeli dobiti suglasnost Ministarstva znanosti i obrazovanja za harfu.

Znači, ove školske godine pokrećemo i učenje harfe čime smo zaokružili cijeli korpus klasičnog simfonijskog orkestra. Nema instrumenta kojeg sada u Varaždinu ne možete učiti. Postoji želja da se uvedu i drugi oblici i to nastava plesa, konkretno suvremenog plesa i baleta. Nakon toga je onaj treći cilj – rad na tome da se ishodi dozvola i da imamo

kapaciteta za otvaranje obrazovanja za odrasle i to konkretno neformalnog obrazovanja. Smatramo da postoji veliki interes, a naravno da nam je želja da se škola i dalje razvija kao jedna od najboljih odgojno-obrazovnih institucija pred fakultetskog umjetničkog obrazovanja u Hrvatskoj i u ovom dijelu Evrope, odnosno da završimo taj lijepi broj upisane djece u osnovnoj i srednjoj školi. To nam je naravno velika želja, a ti upisi ako će ostati kako su recimo i sada, nam opet govore nešto, a to je da se učenici ovdje dobro osjećaju i da su zadovoljni onim što ta škola njima daje za budućnost“.

9. Metodologija istraživanja

U ovom radu, metodologija istraživanja obuhvaća razne metode, kako bi što jasnije prikazali i razumjeli važnost teme. Primarno je bilo postaviti osnovni cilj istraživanja kao i probleme s kojima smo se susreli tijekom istraživanja. Postavili smo i četiri osnovne hipoteze istraživanja. Vodili smo se etičkim kodeksom, uz poštivanje anonimnosti svih učesnika, kao i opaskom da će se dobiveni rezultati isključivo primijeniti za potrebe ovog rada te opće koristi za društvo i širu glazbenu zajednicu.

9.1. Cilj i problemi istraživanja

U ovom istraživanju intencija je bila uključiti što više učenika i učitelja u osnovnim i srednjim glazbenim školama s ciljem postavljanja određenih hipoteza koje bi olakšale daljnji rad, poglavito na relaciji korepetitor-učenik, ali i objasnile važnost korepetitora i korepeticije kao pedagoške aktivnosti u glazbeno-obrazovnom sustavu. Na početku istraživanja, htjeli smo saznati koliko ispitanici (učenici) imaju godina i njihov spol. Zatim je bilo važno saznati u kojoj županiji žive i pohađaju nastavu, kao i naziv škole ili ustanove. Zanimale su nas i razne društvene interakcije i to između učenika i učitelja-korepetitora. Tako je jedan od ciljeva bio saznati koliko često učenici nastupaju uz korepetitora na nastavi (uz odgovor, tražilo se da učenici napišu koliko često), te da li osim nastave, nastupaju i na natjecanjima i priredbama.

To je vrlo važan podatak, jer daje uvid u emocionalnu zrelost učenika, s obzirom da primjerice, neki učenici nemaju dovoljno odvažnosti ili pripremljenosti za sviranje izvan redovne nastave, dok je to nekima normalno i prirodno stanje. Zanimalo nas je koje sve instrumente učenici sviraju, kako bi saznali najveću zastupljenost instrumenata. Osim za učenike, ovo istraživanje

imalo je i veliku važnost za učitelje, jer se htjelo dati odgovore na mnoga pitanja koja u javnosti nisu toliko raširena ili se pak o njima vrlo malo govori. Učiteljima smo također prvo postavili neka osnovna pitanja; broj godina starosti, spol, u kojoj županiji rade i žive, te naziv škole ili ustanove u kojoj rade. Važan cilj nam je bio i saznati funkciju, odnosno zvanje koje ispitanik obnaša u školi ili ustanovi, jer naš sustav obrazovanja izričito ne nudi zanimanje korepeticije, pa tako nastavu korepeticije provode učitelji raznih profila i školske spreme. U svezi s time, htjelo se saznati koji instrument ispitanik svira. U drugome dijelu upitnika, zanimalo nas je da li ispitanici vide mogućnost osobnog napretka u poslu korepeticije, te koliko su motivirani u svojem poslu. Shodno tome, nastale su i važne hipoteze koje će biti testirane u ovome radu. Tijekom istraživanja naišli smo i na određene probleme koji su usporili sam tijekom istraživanja. Naišli smo na teškoće prilikom prikupljanja podataka, jer je istraživanje rađeno krajem školske godine, za vrijeme godišnjih i maturalnih ispita. Izostao je predviđeni broj učenika za anketiranje, najviše iz razloga što su se učenici pripremali za ispite, a neki od njih su otišli i na završne školske izlete. Najmanja zastupljenost je bila razumljivo kod maturanata koji su se pripremali za državnu maturu. Neki od ispitanika su bili i na raznim natjecanjima pa se čekalo neko vrijeme na njihove odgovore. Stanovitih problema prilikom provedbe istraživanja bilo je i od strane učitelja. Kraj školske godine uvijek je izazovan za učitelje, pa je osim vremena, izostala i motivacija za ispunjavanjem upitnika. Većina ispitanika je ispunila upitnik nakon završetka nastavne godine i ispunjenja svih obaveza. Kao važan problem, možemo reći da je to nezainteresiranost, odnosno nezanimanje za temu, odnosno predmet istraživanja. Preopterećenost i stalni angažmani učitelja-korepetitora bili su također vidljivi tijekom provedbe istraživanja. Prilikom istraživanja nužno je bilo razmotriti i sastaviti pitanja namijenjena zasebno učenicima, kao i učiteljima, koja će dati kvalitetne rezultate i iznjedriti hipoteze, važne za daljnje proučavanje i shvaćanje važnosti teme. Zbog problema vezanih uz završetak nastavne godine broj ispitanika je bio nešto manji od očekivanog.

9.2. Hipoteze istraživanja

U nastavku istraživanja, nakon kreiranja upitnika za učenike i učitelje, postavljene su i hipoteze, čijim se testiranjem nastojalo dobiti odgovore vezane za problematiku korepeticije, što je jedan od osnovnih ciljeva ovoga rada. Kod postavljanja hipoteza, vodili smo računa o jasnoći, razumljivosti te povezanosti, odnosno korelacijom pitanje-odgovor.

Iznesene hipoteze su različite, jer je i ispitivanje rađeno s različitim profilom ispitanika. Zahvaljujući provedenoj metodi istraživanja za učenike, dobili smo odgovarajuće hipoteze, a metodom istraživanja za učitelje, dobili smo pak nove hipoteze koje će nadalje biti objašnjene u radu.

9.2.1. Hipoteze istraživanja za učenike

Kao jednu od glavnih smjernica za istraživanje, tako smo i za ovaj rad koristili obuhvaćanje hipoteza kao i njihovo testiranje, te moguće povezanosti između različitih fenomena korepeticije. Kako se prvi dio istraživanja i postavljanja hipoteza odnosio na učenike, vodili smo računa da one budu jasne i precizne, provjerljive i specifične, te da su u skladu s općedruštveno prihvaćenim načelima istraživačke etike. Prilikom postavljanja hipoteza vodili smo se činjenicama da nakon provedbe, rezultati istraživanja budu precizni i korisni u daljnjoj nastavi te općenito u pedagoškom smislu.

Postavljene hipoteze za učenike:

- Hipoteza 1: Učenici smatraju da je jednostavnije nastupati uz korepetitora, nego solistički.
- Hipoteza 2: Učenici smatraju da je njihova komunikacija s korepetitorom izrazito dobra.
- Hipoteza 3: Učenici smatraju da korepetitora s kojim surađuju mogu preporučiti drugim učenicima ili glazbenicima.
- Hipoteza 4: Učenici smatraju da su korepetitori važna pedagoška podrška učenju i uživanju u glazbi.

Dobiveni rezultati testiranih hipoteza opisani su u poglavlju „rezultati istraživanja za učenike“ u nastavku ovoga rada.

9.2.2. Hipoteze istraživanja za učitelje

U drugome dijelu proveli smo istraživanje za učitelje u svrhu dobivanja važnih odgovora i postavljanja novih hipoteza. Kao i kod učenika, ovdje smo se također vodili načelima istraživačke etike, te da dobiveni rezultati budu precizni, a također i korisni za daljnje shvaćanje nastave korepeticije i važnosti korepetitora u pedagoškom smislu.

Iznesene hipoteze za učitelje:

- Hipoteza 1: Učitelji smatraju da je njihova komunikacija s učenicima izrazito dobra.
- Hipoteza 2: Učitelji su mišljenja da su izrazito motivirani u svojem poslu.
- Hipoteza 3: Učitelji smatraju da su kao korepetitori važna potpora učenju i uživanju u glazbi.

Dobiveni rezultati testiranih hipoteza opisani su u poglavlju „rezultati istraživanja za učenike“ u nastavku ovoga rada.

10. Rezultati istraživanja

Provođenjem istraživanja (anketiranje učenika i učitelja) dobili smo precizne rezultate istraživanja i odgovore tj. rezultate testiranih hipoteza. Iako u nekim segmentima postoje sličnosti u definiranju hipoteza, odlučili smo napraviti zasebna istraživanja te prikazati njihove rezultate. U ovome radu prikazat ćemo rezultate istraživanja za učenike, kao i zasebno za učitelje.

10.1. Rezultati istraživanja za učenike

Istraživanju je pristupilo 150 učenika (N=150) iz 5 osnovnih glazbenih škola, raznih dobnih skupina:

Spol ispitanika:

- Muško: 66 učenika (44 %)
- Žensko: 84 učenice (56%)

Dobne skupine:

- Od 7 do 11 godina: 58
- Od 12 do 16 godina: 82
- Od 17 i više godina: 10

U nastavku, proveli smo istraživanje zastupljenost učenika u školi prema županijama u kojima žive i županijama u kojima pohađaju nastavu:

- Križevci: 96% ispitanika živi u istoj županiji gdje i pohađa nastavu, dok 4% u različitoj
- Čakovec: 100% ispitanika živi u istoj županiji gdje i pohađa nastavu
- Varaždin: 67% ispitanika živi u istoj županiji gdje i pohađa nastavu, dok 33% u različitoj
- Novi Marof: 93% ispitanika živi u istoj županiji gdje i pohađa nastavu, dok 7% u različitoj
- Ludbreg: 95% ispitanika živi u istoj županiji gdje i pohađa nastavu, dok 5% u različitoj

Rezultati zastupljenosti instrumenata koje učenici sviraju:

- Tambura: Ludbreg=14 učenika, Novi Marof=3 učenika
- Gitara: Ludbreg=1 učenik
- Harmonika: Varaždin= 1 učenik
- Eufonij: Čakovec=1 učenik
- Trombon: Novi Marof=2 učenika, Čakovec=3 učenika
- Saksofon: Čakovec=6 učenika, Varaždin=4 učenika, Ludbreg=2 učenika
- Truba: Čakovec=11 učenika, Ludbreg=7 učenika, Križevci=6 učenika, Novi Marof=3 učenika
- Klarinet: Ludbreg=6 učenika, Varaždin=5 učenika, Križevci=3 učenika, Novi Marof=2 učenika
- Udaraljke: Križevci=10 učenika
- Flaute: Križevci=9 učenika, Ludbreg=7 učenika, Čakovec=7 učenika, Novi Marof=3 učenika
- Pjevanje: Varaždin=8 učenika, Križevci=4 učenika
- Violina: Čakovec=7 učenika, Križevci=7 učenika, Novi Marof=2 učenika
- Violončelo: Križevci=6 učenika

Rezultati testiranja hipoteze 1; Učenici smatraju da je jednostavnije nastupati uz korepetitora, nego solistički:

Ukupno 78,66% učenika potkrepljuje tvrdnju da je lakše nastupati uz korepetitora (od toga, 52% učenika zaokružilo je tvrdnju „u potpunosti da“, dok je 26,66% zaokružilo „uglavnom da“). Neodlučni učenici su u postotku od 16,66%, dok se 4,66% ne slaže s tom tvrdnjom (2,66% „uglavnom ne“, a 2% „u potpunosti ne“). Ovim postotkom od 78,66%, učenika smatra da je jednostavnije i sigurnije nastupati uz korepetitora, što u potpunosti opravdava zanimanje i funkciju korepetitora, čime je potvrđena prva hipoteza.

Rezultati hipoteze 2; Učenici smatraju da je njihova komunikacija s korepetitorom izrazito dobra:

Čak 89,33% učenika potkrepljuje tvrdnju da je komunikacija s njihovim korepetitorom izrazito dobra (od toga, 52% učenika zaokružilo je tvrdnju „izrazito dobra“, dok je 37,33% zaokružilo tvrdnju „dobra“). Da je komunikacija „niti dobra, niti loša“ smatra 10,66% učenika. To je zanemariv broj u odnosu na vrijednost od skoro 90% izrazito dobre komunikacije. Komunikacija je vrlo bitna za kvalitetan odnos između učenika i korepetitora kao i za daljnji tijek nastave, pa je navedeni postotak itekako poticajan. Ova saznanja dobivena testiranjem druge hipoteze, koja je također potvrđena, indirektno će utjecati na daljnje dvije važne hipoteze koje smo postavili u nastavku istraživanja.

Rezultati hipoteze 3; Učenici smatraju da korepetitora s kojim surađuju mogu preporučiti drugim učenicima ili glazbenicima:

Visokim rezultatom od 90,66% (66% „u potpunosti da“ i 24,66% „uglavnom da“) učenici potvrđuju vrijednost svojeg korepetitora i spremni su ga preporučiti drugim učenicima ili pak glazbenicima. Mali postotak od svega 9,33% učenika, nema konkretno mišljenje. Generalno, 90,66% je vrlo visoki postotak koji dokazuje da korepetitori u glazbenim školama vrlo kvalitetno rade svoj posao. Također, svaka preporuka je vrlo važna za korepetitora, jer osim svog redovnog posla, mogu biti angažirani kao službeni korepetitori na raznim natjecanjima ili koncertima. Ovo rezultati pokazuju da je i treća hipoteza potvrđena.

Rezultati hipoteze 4; Učenici smatraju da su korepetitori važna pedagoška potpora učenju i uživanju u glazbi:

I posljednja testirana hipoteza kod učenika daje visoke rezultate gdje 88% (67,33% ispitanika se u potpunosti slaže, dok je 20,66% ispitanika zaokružilo tvrdnju „uglavnom se slažem“) vjeruje u svoje korepetitore, smatra ih pedagozima i velikom potporom u procesu učenja i uživanju u glazbi. Od toga 11,33% ispitanika nema mišljenje, dok se samo 0,66% ispitanika u potpunosti ne slaže s navedenom tvrdnjom, čime je i ova hipoteza potvrđena.

10.2. Rezultati istraživanja za učitelje

Provođenjem istraživanja u vidu anketiranja učitelja (*google forms*), dobili smo i njihove rezultati istraživanja. Razni grafikoni i tabele, precizan su pokazatelj dobivenih rezultata koje prikazujemo u nastavku rada. Istraživanju je pristupilo ukupno 100 ispitanika (N=100) u životnoj dobi od 22 do 59 godina. Najviše ih je u dobi od 30 godina (8 ispitanika), što iznosi 8,1 % od svih ispitanika. Po spolu, njih 62% se izjasnilo kao žensko, dok 38% kao muško. Istraživanju su pristupili učitelji iz gotovo svih županija u Republici Hrvatskoj, dok je čak nekoliko ispitanika bilo iz inozemstva.²⁸ Provedenim upitnikom dobili smo i odgovore u kojim županijama sve učitelji rade.²⁹ Daljnjim provođenjem istraživanja, zanimalo nas je u kojim sve školama i glazbenim institucijama učitelji rade,³⁰ te koja su im sve znanja ili funkcije u njima.³¹ Od dobivenih 98 odgovora na pitanje koji instrument učitelji sviraju, njih 77 svira klavir ili orgulje što iznosi 78,6%. Preostali broj ispitanika (njih 21,4%) izjasnilo se da sviraju gitaru, klarinet, klavijature, glasovir, harmoniku i tambure. Čak 65,7% ispitanika je izjavilo da korepeticija nije njihov primaran posao, dok 34,3% radi isključivo u korepeticiji. Od 94 dobivena odgovora, 17,7% ispitanika izjasnilo se da ne rade isključivo kao korepetitori, dok 1% ispitanika to radi i to čak 34 godine.³² Što se tiče pitanja o ukupnom radnom stažu, dobiveno je 96 odgovora, gdje je 9 ispitanika navelo da ima 15 godina ukupnog radnog staža (9,2%), dok 1% ispitanika ima ukupno 34 godine radnoga staža.³³ Korepetitori najviše prate puhače (35,1%), zatim solo pjevače (22,3%) i gudače (9,6%).³⁴

---

²⁸ Pogledati tabelu 2: „*Popis županija i ostalih mjesta u kojima žive ispitanici*“, str. 31

²⁹ Pogledati tabelu 3: „*Popis županija i ostalih mjesta prema zaposlenju ispitanika*“, str. 31

³⁰ Pogledati tabelu 4: „*Popis škola ili ustanova u kojima rade ispitanici*“, str. 32

³¹ Pogledati tabelu 5: „*Popis škola ili ustanova u kojima rade ispitanici*“, str. 33

³² Pogledati grafikon 13: „*Provedene godine staža ispitanika isključivo u korepeticiji*“, str. 35

³³ Pogledati grafikon 14: „*Provedene ukupne godine radnog staža ispitanika*“, str. 35

³⁴ Pogledati grafikon 15: „*Zastupljenost instrumenata u korepeticiji*“, str. 36

U skladu s individualnim stavovima korepetitori preferiraju sve instrumente pratiti podjednako.³⁵ Od zabilježenih 93 odgovora, 39,8% se izjasnilo da imaju uvijek na raspolaganju sobu za vježbanje, dok 33,3% je nema.³⁶ Najraznovrsniji odgovori ispitanika su na pitanje o uvjerenosti za napredovanjem. Neki ispitanici su vrlo nesigurni, ne vjeruju baš u sustav već su mišljenja da napredak ovisi o vlastitom interesu za predmet.³⁷ Nadalje, većina korepetitora (zabilježeno 97 odgovora) je istakla da je njihov rad emocionalno i fizički iscrpljujući, te da je ponekad naporan i zahtjevan. Neki spominju da im je korepeticija jedno od najstresnijih zaduženja.³⁸ Pitanjem gdje se korepetitori izjašnjavaju o sudjelovanju na natjecanjima, dobili smo dosta dvosmislenih odgovora (zabilježeno 97 odgovora), 36,1% (odgovori da i ne), 28,9% ne voli natjecanja, dok je vrlo malo postotak ispitanika dalo odgovore tipa: obožavam, ponekad, ne naročito, umjereno.³⁹ Ispitanici su se izjasnili (zabilježeno 99 odgovora) da njih 53,5% nije bilo angažirano u službenoj korepeticiji, dok 46,5% daje potvrdne rezultate.⁴⁰

Rezultati hipoteze 1; Učitelji smatraju da je njihova komunikacija s učenicima izrazito dobra:

Čak 70,4% ispitanika smatra da je njihova komunikacija s učenicima izrazito dobra, dok 29,6% smatra da je ona dobra. Navedeni rezultati se podudaraju s istom testiranom hipotezom kod učenika gdje su dobiveni rezultati istraživanja od 89,33%. Učitelji su kao i učenici sigurni da je njihova komunikacija dobra što je preduvjet za daljnji tijek nastave.

Rezultati hipoteze 2; Učitelji su mišljenja da su izrazito motivirani u svojem poslu:

Čak 78% ispitanika smatra da je njihova motiviranost usmjerena prema učeniku, 13,2% smatra da je to zbog odgovornosti prema školi, dok 8,8% zbog predmetnog pedagoga ili mentora. Postotak od 78% pokazuje da je motiviranost prema učenicima primarna težnja korepetitora te jedan od ključnih faktora za ostvarivanje zajedničkih ciljeva, a to je kvalitetna nastava ili pak značajan uspjeh na nekom od natjecanja. Ovi rezultati pokazuju da je potvrđena navedena hipoteza.

Rezultati hipoteze 3; Učitelji smatraju da su kao korepetitori važna pedagoška potpora učenju i uživanju u glazbi: Čak se 96% ispitanika u potpunosti slaže s postavljenom hipotezom da su korepetitori važna pedagoška potpora učenju i uživanju u glazbi. Samo manji postotak od 3% se uglavnom slaže, a 1% nema mišljenje o toj hipotezi. Time je i ova hipoteza potvrđena.

---

³⁵ Pogledati tabelu 6: „Individualne preferencije ispitanika u korepeticiji“, str. 37

³⁶ Pogledati grafikon 17: „Postotak raspoloživosti učionica za vježbanje korepeticije“, str. 38

³⁷ Pogledati tabelu 7: „Uvjerenost korepetitora za napredovanjem na poslu“, str. 38

³⁸ Pogledati tabelu 8: „Emotivna iscrpljenost korepetitora u radu“, str. 39

³⁹ Pogledati grafikon 19: „Postotak zastupljenosti korepetitora na natjecanjima“, str. 40

⁴⁰ Pogledati grafikon 20: „Postotak zastupljenosti korepetitora u službenoj korepeticiji“, str. 40

11. Zaključak

U današnjoj nastavi korepeticije potrebno je učestalo raditi na važnosti pedagoških aktivnosti i razvijati metode inovativnog poučavanja. Održavanje pozitivnog stava, kontinuiranog učenja i usavršavanja, kao i velika doza samopouzdanja, važni su faktori u savladavanju svih prepreka koje se uočavaju u nastavnom procesu. Ovim radom došli smo do važnih spoznaja koje nam mogu biti korisne u daljnjem razvoju zanimanja – korepetitor. Anketiranje učenika i učitelja dobili smo važne informacije bez kojih se ovo istraživanje ne bi moglo provesti. Suradnja na relaciji učenik-korepetitor je izrazito dobra i temelj je za kvalitetnu nastavu te shvaćanje korepeticije kao pedagoške aktivnosti. Pred korepetitorima su velika očekivanja, pa tako oni u svojem radu moraju pokazati široki spektar kompetencija, prvenstveno sviračke vještine, te visoki nivo pedagoške stručnosti. Iako uglavnom imaju nedovoljan broj učionica potrebnih za uvježbavanje programa i često su emotivno iscrpljeni od količine posla, korepetitori iskazuju veliku predanost i motiviranost za svoj posao. Potreba za edukacijom je nužna i trebalo bi je uvrstiti u kontinuirani program usavršavanja korepetitora. Nadalje, koncepcija satnice korepetitora u osnovnoj školi je nelogična, jer je prevelik broj učenika po jednom satu. Provlači se i pitanje statusa korepeticije u umjetničkom programu te je u budućnosti potrebno raditi na promjenama unutar nastavnog plana i programa. Kod same infrastrukture škola, potrebno je voditi računa o uključenosti korepeticije, kako bi se izbjegli svi mogući problemi vezani uz kapacitet vježbaona te pripremu nastave. Ipak, kao pozitivan pokazatelj ističe se činjenica da kvalitetna suradnja učenika i njihovih korepetitora rezultira brojnim nagradama na raznim natjecanjima. Trebalo bi, dakako, uključiti i slabije nadarenu djecu u rad s korepetitorima, jer je to dobra prilika za suzbijanjem treme, te suočavanjem učenika za nastupe pred publikom. Shodno navedenim nedostacima, opravdava se činjenica da su korepetitori prepoznati kao važan čimbenik u nastavnom procesu i od strane učenika, a također i od drugih učitelja. Korepeticija nije samo sviranje, već je to doista pedagoška aktivnost koja još traži svoj razvoj i svoje mjesto u glazbeno-obrazovnom sustavu.

12. Literatura

1. Kovačević, K. (1977). *Korepetitor*, Zagreb, Muzička enciklopedija JLZ, str. 369.
2. *Korepeticija*, Hrvatska enciklopedija, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, mrežno izdanje, <http://www.enciklopedija.hr/ID=33173>, pristupljeno 11.7.2024.
3. Andreis, J. (1974). *Povijest Glazbe 1*, Zagreb, Sveučilišna naklada Liber, str. 11.
4. *Srednjovjekovna glazba*, Hrvatska enciklopedija, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, mrežno izdanje, pristupljeno 11.7.2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/srednjovjekovna-glazba>.
5. Međunarodna glazbena škola Clavis (2014). *Seminar komorne glazbe za klavir solo, klavirski duo i ostale*, Zagreb, [blog], mrežno izdanje, pristupljeno 11.7.2024. <https://www.azoo.hr/strucni-skupovi-arhiva/meunarodna-glazbena-kola-clavis-seminar-komorne-glazbe-za-klavir-solo-klavirski-duo-i-ostale/>
6. Sveučilište u Zagrebu (2024), *Korepeticija glavnog predmeta*, Zagreb, mrežno izdanje, pristupljeno 11.7.2024. <https://www.isvu.hr/visokaucilista/hr/podaci/1349/akademskagodina/2023/predmet/216173/razina/5/izvedba/R/smjer/102>
7. Vidulin Orbanić, S. (2015). *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 3*, Split, [zbornik], Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, str. 497-509.
8. Mičija Palić, Martina (2013). *Važnost i problematika korepeticije i komorne glazbe u nastavnoj praksi glazbenih škola // Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 3* / Vidulin Orbanić, Sabina (ur.). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, str. 497-509.
9. Juričić, K. (2022). *Uloga korepetitora u plesnim školama*, [Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu], Zagreb.
10. Zdravković, O. (2018). *Primjena klavira u nastavi glazbene kulture*, [Diplomski rad, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku], Osijek.
11. Mravunac Fabijanić, L. (2021) „Qualitative content analysis – piano accompanists’ and collaborative pianists’ competencies“, *Glasbenopedagoški zbornik (Ljubljana)*, 17(34); 29-46. doi: 10.26493/2712-3987.
12. Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*, Filozofski fakultet u Splitu-Odsjek za učiteljski studij, Split.
13. Škola tradicijskog pjevanja, *Priručnik za učenje tradicijskog (klapskog) pjevanja i kurikulum*, str.43-45.

14. Laguna beach unified schol district (2000). *Job description-accompanist.*, San Diego, mrežno izdanje, pristupljeno 11.7.2024. https://www.lbusd.org/uploaded/1-District/Departments/Human_Resources/Documents/Accompanist.pdf
15. Tonković, A. dr.sc., Pongračić, L., doktorand, Vrsalović, P., *Djelovanje pandemije Covid-19 na obrazovanje diljem svijeta*, [Pregledni rad, UDK 37.018.43], str.122.
16. Brđanović, D. (2021). *Klavir-nastanak i razvoj instrumenta: zapostavljena tema u klavirskoj pedagogiji u srednjoj glazbenoj školi*, <https://edutorij.carnet.hr/materijali/3118143> , pristupljeno 11. 7. 2024.
17. *Klavir*, Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, pristupljeno 19.7.2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/klavir>

13. Prilozi

Prilog 1: Anketni listić za učenike

ANKETNA PITANJA ZA UČENIKE

Anonimna anketa

1. Koliko imate godina?
2. Vaš spol?
  - a) muško
  - b) žensko
3. U kojoj županiji živite?
4. U kojoj županiji pohađate školu?
5. Naziv škole ili ustanove?
6. Koji instrument svirate?
7. Nastupate li uz korepetitora na nastavi? (Ako da, koliko često?)
8. Nastupate li uz korepetitora na natjecanjima, priredbama...? (Ako da, koliko često?)

9. Je li lakše nastupati uz korepetitora?
  - a) U potpunosti da
  - b) Uglavnom da
  - c) Niti da, niti ne
  - d) Uglavnom ne
  - e) U potpunosti ne

10. Kakva je vaša komunikacija s korepetitorom?
  - a) Izrazito dobra
  - b) Dobra
  - c) Niti dobra, niti loša
  - d) Loša
  - e) Izrazito loša

11. Možete li korepetitora s kojim surađujete preporučiti drugim učenicima, glazbenicima?
  - a) U potpunosti da
  - b) Uglavnom da
  - c) Niti da, niti ne
  - d) Uglavnom ne
  - e) U potpunosti ne

12. Smatrate li da su korepetitori važna pedagoška potpora ka učenju i općenito uživanju u glazbi?
  - a) U potpunosti se slažem
  - b) Uglavnom se slažem
  - c) Nemam mišljenje o tome
  - d) Uglavnom se ne slažem
  - e) U potpunosti se ne slažem

Prilog 2: Anketni listić za učitelje

ANKETNA PITANJA ZA UČITELJE

1. Koliko imate godina? _____
2. Vaš spol: a) muško b) žensko _____
3. U kojoj županiji živite? _____
4. U kojoj županiji ste zaposleni? _____
5. Upišite naziv škole ili ustanove u kojoj radite _____
6. Koja je vaša funkcija/zvanje u školi ili ustanovi? _____
7. Koji instrument svirate? _____
8. Je li korepeticija vaš primarni posao?
DA
NE
9. Upišite broj godina ukupnog radnog staža _____
10. Upišite broj godina staža isključivo u korepeticiji _____
11. Koje skupine instrumenata najčešće korepetirate?:
  - a) Udaraljke
  - b) Puhači
  - c) Gudači
  - d) Solo pjevanje
  - e) Tamburaši
  - f) Zbor
  - g) Ostalo _____
12. Koji instrument najviše volite korepetirati? _____
13. Kakva je vaša komunikacija s učenicima?
  - a) Izrazito dobra
  - b) Dobra
  - c) Niti dobra, niti loša
  - d) Loša
  - e) Izrazito loša
14. Da li u školi ili ustanovi imate uvijek na raspolaganju učionicu za vježbanje korepeticije?
15. Da li se uvjereni da na svojem poslu korepetitor može napredovati?
16. Što vas motivira kod korepetirate: a) usmjerenost prema učeniku
b) odgovornost prema predmetnom pedagogu/mentoru
c) odgovornost prema školi?
17. Je li vaš posao emotivno iscrpljujući?
18. Da li volite učestvovati na natjecanjima?
19. Da li ste ikada negdje bili angažirani kao službeni korepetitor?
DA
NE
20. Da li smatrate da su korepetitori važna pedagoška potpora ka učenju i općenito uživanju u glazbi?
  - a) U potpunosti se slažem
  - b) Uglavnom se slažem
  - c) Nemam mišljenje o tome
  - d) Uglavnom se ne slažem
  - e) U potpunosti se ne slažem

Sveučilište
Sjever

SVEUČILIŠTE
SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Darko Golubić (*ime i prezime*) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom Korepeticija kao pedagoška aktivnost u glazbeno-obrazovnom susljaju (*upisati naslov*) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(*upisati ime i prezime*)

_____
(vlastoručni potpis)

Sukladno čl. 83. Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Sukladno čl. 111. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima student se ne može protiviti da se njegov završni rad stvoren na bilo kojem studiju na visokom učilištu učini dostupnim javnosti na odgovarajućoj javnoj mrežnoj bazi sveučilišne knjižnice, knjižnice sastavnice sveučilišta, knjižnice veleučilišta ili visoke škole i/ili na javnoj mrežnoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice, sukladno zakonu kojim se uređuje znanstvena i umjetnička djelatnost i visoko obrazovanje.

Sveučilište
SjeverSVEUČILIŠTE
SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU

Završni/diplomski/specijalistički rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, DARKO GOLUBIĆ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog/specijalističkog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom KORUPCIJA KAO PEDAGOGSKA AKTIVNOST U SVAJENJU OBSTANJE UČILNIŠTA (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)

Sukladno članku 58., 59. i 61. Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti završne/diplomske/specijalističke radove sveučilišta su dužna objaviti u roku od 30 dana od dana obrane na nacionalnom repozitoriju odnosno repozitoriju visokog učilišta.

Sukladno članku 111. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima student se ne može protiviti da se njegov završni rad stvoren na bilo kojem studiju na visokom učilištu učini dostupnim javnosti na odgovarajućoj javnoj mrežnoj bazi sveučilišne knjižnice, knjižnice sastavnice sveučilišta, knjižnice veleučilišta ili visoke škole i/ili na javnoj mrežnoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice, sukladno zakonu kojim se uređuje umjetnička djelatnost i visoko obrazovanje.